

**PROGRAM USUWANIA WYROBÓW
ZAWIERAJĄCYCH AZBEST
Z TERENU POWIATU WOŁOMIŃSKIEGO
DO ROKU 2032**

Wołomin, 2015 r.

Spis treści

1. WPROWADZENIE	3
2. METODYKA WYKONANIA PROGRAMU USUWANIA WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST Z TERENU POWIATU WOŁOMIŃSKIEGO DO ROKU 2032	4
3. OGÓLNE INFORMACJE O AZBESIE	5
4. CHARAKTERYSTYKA POWIATU WOŁOMIŃSKIEGO.....	9
5. INFORMACJE O IŁOŚCI, RODZAJU I STANIE WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST NA TERENIE POWIATU WOŁOMIŃSKIEGO	11
5.1. INWENTARYZACJA WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST	11
5.2. GMINNE PROGRAMY USUWANIA WYROBÓW I ODPADÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST	12
5.3. IŁOŚĆ WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST NA TERENIE POWIATU WOŁOMIŃSKIEGO	12
5.4. STOPIEŃ PILNOŚCI USUNIĘCIA WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST	14
5.5. DOFINANSOWANIE USUWANIA AZBESTU PRZEZ GMINY I IŁOŚĆ USUNIĘTYCH WYROBÓW W LATACH 2013 - 2014	14
6. STRATEGIA I DZIAŁANIA W ZAKRESIE USUWANIA WYROBÓW I ODPADÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST Z TERENU POWIATU WOŁOMIŃSKIEGO	17
6.1. CELE PROGRAMU USUWANIA WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST Z TERENU POWIATU WOŁOMIŃSKIEGO	17
6.2. IŁOŚĆ WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST PRZEWIDZIANA DO USUNIĘCIA DO 2032 ROKU Z TERENU POWIATU WOŁOMIŃSKIEGO	17
6.3. DZIAŁANIA ZMIERZAJĄCE DO USUNIĘCIA AZBESTU Z TERENU POWIATU WOŁOMIŃSKIEGO	18
6.4. ZASADY POSTĘPOWANIA Z WYROBAMI ZAWIERAJĄCYMI AZBEST	18
6.5. DZIAŁANIA ORGANIZACYJNO - TECHNICZNE	23
6.6. DZIAŁANIA ALTERNATYWNE W STOSUNKU DO USUWANIA AZBESTU	23
6.7. DZIAŁANIA EDUKACYJNE I INFORMACYJNE	24
6.8. PLAN OCHRONY ZDROWIA MIESZKAŃCÓW POWIATU PRZED SZKODLIWOŚCIĄ AZBESTU.....	25
7. HARMONOGRAM ZADAŃ.....	27
8. FINANSOWE ASPEKTY REALIZACJI PROGRAMU USUWANIA WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST Z TERENU POWIATU WOŁOMIŃSKIEGO I POTENCJALNE ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	29
8.1. SZACUNKOWE KOSZTY NA REALIZACJE PROGRAMU USUWANIA WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST Z TERENU POWIATU WOŁOMIŃSKIEGO	29
8.2. MOŻLIWE ŹRÓDŁA FINANSOWANIA REALIZACJI PROGRAMU USUWANIA WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST Z TERENU POWIATU WOŁOMIŃSKIEGO.....	30
9. ORGANIZACJA ZARZĄDZANIA PROGRAMEM USUWANIA WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST Z TERENU POWIATU WOŁOMIŃSKIEGO	33
10. MONITORING REALIZACJI PROGRAMU USUWANIA WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST Z TERENU POWIATU WOŁOMIŃSKIEGO.....	36
ZAŁĄCZNIK NR 1 - WZÓR „INFORMACJI O WYROBACH ZAWIERAJĄCYCH AZBEST I MIEJSCU ICH WYKORZYSTANIA	37
ZAŁĄCZNIK NR 2 - WZÓR „OCENY STANU I MOŻLIWOŚCI BEZPIECZNEGO UŻYTKOWANIA WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST”	39
ZAŁĄCZNIK NR 3 - WZÓR „ZGŁOSZENIA ZAMIARU WYKONYWANIA ROBÓT BUDOWLANYCH NIE WYMAGAJĄCYCH POZWOLENIA NA BUDOWĘ”	42
SPIS TABEL	43
SPIS RYSUNKÓW	43

1. Wprowadzenie

Program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu powiatu wołomińskiego do roku 2032, zwany dalej *Programem* powstał na zamówienie władz powiatu i ma na celu:

- wypełnienie obowiązku dotyczącego posiadania i wdrażania dokumentu z zakresu usuwania azbestu,
- aktualizację dotychczasowego dokumentu - Programu usuwania wyrobów zawierających azbest, przyjętego Zarządzeniem Starosty wołomińskiego Nr 12.120.2012 r. z dnia 20.07.2012 r.,
- koordynację działań zmierzających do wyeliminowania wyrobów i odpadów zawierających azbest znajdujących się na terenie powiatu w perspektywie do 2032 roku.

Dokument jest realizacją wymagań zawartych w *Programie Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032*, przyjętego Uchwałą Nr 39/2010 Rady Ministrów z dnia 15 marca 2010 r. Dokument krajowy został opracowany m.in. na podstawie rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23.10.2003r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania i przemieszczania azbestu oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których był lub jest wykorzystywany azbest (Dz.U. z 2003r., Nr 192, poz. 1876). Wynika z niego, że wykorzystywanie azbestu lub wyrobów zawierających azbest dopuszcza się w użytkowanych instalacjach lub urządzeniach nie dłużej niż do dnia 31 grudnia 2032 r.

Warto wspomnieć, że Polska jest pierwszym krajem w Unii Europejskiej, który podjął wyzwanie wycofania z użytkowania wyrobów zawierających azbest. Parlament Europejski, w Rezolucji z 14 marca 2013 roku w sprawie azbestozależnych chorób zawodowych i perspektyw całkowitego wyeliminowania wciąż obecnego azbestu” w pkt. 4, wezwał UE do przeprowadzenia, za przykładem Polski, oceny skutków oraz analizy kosztów i korzyści w odniesieniu do ewentualności ustanowienia do 2028 roku planu działania na rzecz bezpiecznego usuwania azbestu z budynków publicznych i budynków, w których są świadczone usługi wymagające regularnego dostępu klientów oraz do dostarczania informacji i wytycznych w celu zachęcania prywatnych właścicieli budynków, aby poddawali swoje nieruchomości skutecznej kontroli obecności wyrobów zawierających azbest. W dokumencie tym podkreślono, że Polska jest jedynym państwem, które przyjęło plan działania na rzecz kraju wolnego od azbestu.

Dokument zawiera wytyczne zawarte w *Programie usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Województwa Mazowieckiego*, stanowiącego Załącznik Nr 14 do *Wojewódzkiego Planu Gospodarki Odpadami dla Mazowsza na lata 2012 - 2017 z uwzględnieniem lat 2018 - 2023*.

Program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu powiatu wołomińskiego do roku 2032 skierowany jest do wszystkich mieszkańców powiatu, a szczególnie do tych właścicieli nieruchomości, w obrębie których stwierdzono występowanie wyrobów zawierających azbest.

Realizatorami i uczestnikami *Programu usuwania wyrobów zawierających azbest do roku 2032* są:

- Starosta Wołomiński
- Burmistrzowie i Wójtowie Miast i Gmin wchodzących w skład powiatu wołomińskiego,
- Powiatowy Inspektorat Budowlany w Wołominie,
- podmioty dokonujące usuwania, transportu i unieszkodliwiania wyrobów zawierających azbest,
- właściciele i zarządcy obiektów, w których znajdują się wyroby zawierające azbest,

- właściciele i administratorzy instalacji, w których poddaje się unieszkodliwieniu odpady zawierające azbest.

2. Metodyka wykonania Programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu powiatu wołomińskiego do roku 2032

Program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu powiatu wołomińskiego do roku 2032 został opracowany na podstawie informacji uzyskanych w Starostwie Powiatowym w Wołominie, Urzędach Miast i Gmin wchodzących w skład powiatu wołomińskiego oraz w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Mazowieckiego. Korzystano również z informacji zawartych w Bazie Azbestowej (www.bazaazbestowa.pl).

Wszystkie ww. organy i jednostki udostępniły posiadane przez siebie informacje będące istotnym źródłem danych służących analizie i weryfikacji stanu aktualnego w zakresie gospodarowania wyrobami zawierającymi azbest. Do kluczowych materiałów należy zaliczyć:

- inwentaryzacje azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu poszczególnych gmin,
- gminne Programy usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest.

Tworząc dokument kierowano się zapisami:

- *Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009 – 2032* (Komunikat Ministra Gospodarki z dnia 29 lipca 2009 r. o podjęciu przez Radę Ministrów uchwały w sprawie ustanowienia programu wieloletniego pod nazwą "Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032" - M.P. z 2010 r. nr 50 poz. 7351 i Komunikat Ministra Gospodarki z dnia 29 kwietnia 2010 r. o podjęciu przez Radę Ministrów uchwały zmieniającej uchwałę w sprawie ustanowienia programu wieloletniego pod nazwą "Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032" - M.P. z 2010 r. nr 33 poz. 481)
- *Programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu województwa mazowieckiego*
- *poprzedniego dokumentu pn. Program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu powiatu wołomińskiego na lata 2012 - 2032*
- wytycznych opracowanych na zlecenie Ministerstwa Gospodarki pn. „*Plan usuwania wyrobów zawierającymi azbest z obiektów użyteczności publicznej stanowiących lub będących w zarządzaniu, administrowaniu przez organy administracji publicznej na szczeblu wojewódzkim, powiatowym i gminnym*”
- aktów prawnych w zakresie objętym Programem

Program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu powiatu wołomińskiego do roku 2032 zawiera:

- Omówienie problematyki związanej z azbestem.
- Charakterystykę powiatu wołomińskiego.
- Analizę wyników inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest przeprowadzonej na terenie poszczególnych gmin powiatu .
- Strategię (cele i zadania) postępowania z wyrobami i odpadami zawierającymi azbest.
- Harmonogram (czasowy oraz finansowy) usuwania wyrobów zawierających azbest dla trzech okresów (lat: 2016-2020, 2021-2026 oraz 2027-2032).
- Przedstawienie wytycznych dotyczących usuwania wyrobów zawierających azbest.
- Przedstawienie źródeł finansowania usuwania azbestu oraz analiza w odniesieniu do możliwości pozyskania środków przez gminy oraz przez mieszkańców powiatu .

- Przedstawienie systemu edukacji mieszkańców powiatu w zakresie szkodliwości azbestu.
- Przedstawienie obowiązków dotyczących postępowania z wyrobami zawierającymi azbest oraz sposobów bezpiecznego ich usuwania oraz unieszkodliwiania.
- Podstawowe regulacje prawne w zakresie użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest.

Wykonawcą *Programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu powiatu wołomińskiego do roku 2032* jest Państwowy Instytut Geologiczny - PIB w Warszawie z siedzibą przy ul. Rakowieckiej 4.

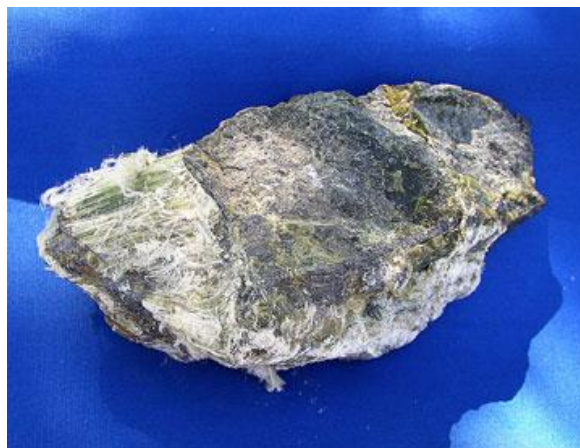
Przyjęto stan aktualny na dzień 30.09.2015 r., z wyjątkiem informacji o ilości wyrobów zawierających azbest w poszczególnych gminach powiatu wołomińskiego, które podano według stanu na dzień 31.12.2014 r.

3. Ogólne informacje o azbecie

Azbest jest nazwą handlową odnoszącą się do sześciu minerałów włóknistych z grup serpentynów i amfiboli. Jego podstawowa właściwość – niepalność - została odkryta już w starożytności około roku 300 p.n.e. Nazwa "azbest" pochodzi zaś od greckiego słowa "asbestos" – "niezniszczalny" lub "niewygasający".

Pod względem budowy chemicznej azbest stanowią uwodnione krzemiany, głównie magnezu, żelaza wapnia i sodu. Najczęściej spotykanymi odmianami azbestu są:

1. chryzotyl (azbest biały) – minerał serpentynowy – ogólny wzór chemiczny $3\text{MgO} \cdot 2\text{SiO}_2 \cdot 2\text{H}_2\text{O}$;
2. krokidolit (azbest niebieski) – minerał amfibolowy – ogólny wzór chemiczny $\text{NaFe}(\text{SiO}_3)_2\text{FeSiO}_3 \cdot \text{H}_2\text{O}$;
3. amozyt (azbest brązowy) – minerał amfibolowy – ogólny wzór chemiczny $(\text{FeMg})_7\text{SiO}_{22} \cdot 2\text{H}_2\text{O}$.

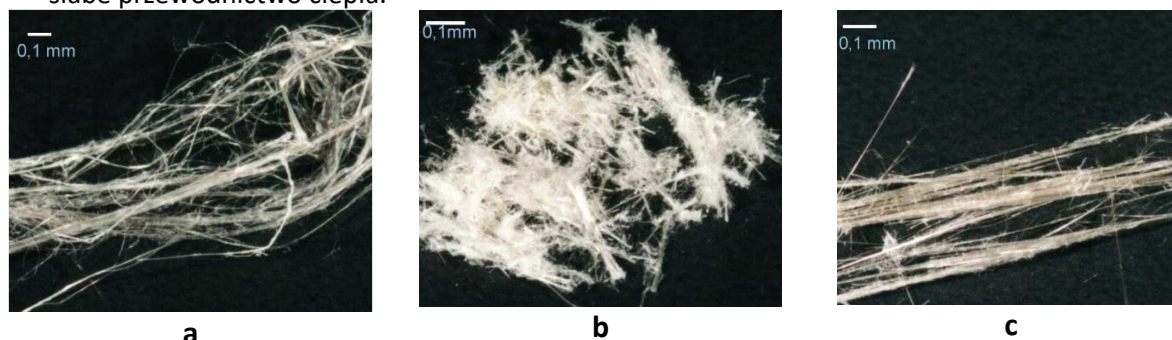
Rysunek 1. Azbest i jego włókna (źródło: wikipedia.pl)

Włókna azbestu w zależności od odmiany azbestu mają długość kilku centymetrów i średnice kilku milimetrów, osiągając wartości submikronowe. Serpentyny i amfibole różnią się między sobą nie tylko budową i długością włókien ale także odmiennymi właściwościami chorobotwórczymi.

Azbest posiada szczególne właściwości fizyczno – chemiczne, do których należą:

- odporność na wysoką temperaturę,
- odporność na chemikalia, kwasy, zasady, wodę morską,
- odporność na ścieranie,
- duża sprężystość i wytrzymałość mechaniczną,

- elastyczność,
- izolacja termiczna i elektryczna,
- słabe przewodnictwo ciepła.

Rysunek 2. Długowłóknisty azbest chryzotylowy praktycznie nie zawierający zanieczyszczeń (a), chryzotylowy azbest krótkowłóknisty zanieczyszczony talkiem (b) i azbest amozytowy (c). Źródło: www.mg.gov.pl

Za wyrób zawierający azbest uważa się każdy wyrób o stężeniu równym lub wyższym od 0,1 % azbestu.

Odpady zawierające azbest to odpady powstające przy demontażu wyrobów azbestowo-cementowych lub wyrobów izolacyjnych zawierających azbest. W trakcie prowadzenia prac demontażowych, podczas szlifowania wyrobów, cięcia czy łamania płyt elewacyjnych powstaje pył, zawierający włókna respirabilne zawieszone w powietrzu, które mają właściwości rakotwórcze. Z tego względu odpady zawierające azbest zaklasyfikowano jako odpady niebezpieczne.

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 9 grudnia 2014 r. w sprawie katalogu odpadów (Dz.U. 2014 poz. 1923), odpadom zawierającym azbest nadano następujące kody:

Tabela 1. Klasyfikacja odpadów zawierających azbest

Kod odpadów	Podgrupa	Rodzaj
06 07 01*	Odpady z produkcji, przygotowania, obrotu i stosowania chlorowców oraz z chemicznych procesów przetwórstwa chloru	Odpady azbestowe z elektrolizy
06 13 04*	Odpady z innych nieorganicznych procesów chemicznych	Odpady z przetwarzania azbestu
10 11 81*	Odpady z hutnictwa szkła	Odpady zawierające azbest
10 13 09*	Odpady z produkcji spoiw mineralnych (w tym cementu, wapna i tynku) oraz z wytworzonych z nich wyrobów	Odpady zawierające azbest z produkcji elementów cementowo - azbestowych
15 01 11*	Odpady opakowaniowe (włącznie z selektywnie gromadzonymi komunalnymi odpadami opakowaniowymi)	Opakowania z metali zawierające niebezpieczne porowate elementy wzmocnienia konstrukcyjnego (np. azbest), włącznie z pustymi pojemnikami ciśnieniowymi
16 01 11*	Zużyte lub nienadające się do użytkowania pojazdy (włączając maszyny pozadrogowe), odpady z demontażu, przeglądu i konserwacji pojazdów (z wyłączeniem grup 13 i 14 oraz podgrup 16 06 i 16 08)	Okładziny hamulcowe zawierające azbest
16 02 12*	Odpady urządzeń elektrycznych i elektronicznych	Zużyte urządzenia zawierające wolny azbest
17 06 01*	Materiały izolacyjne oraz materiały konstrukcyjne zawierające azbest	Materiały izolacyjne zawierające azbest
17 06 05*		Materiały konstrukcyjne zawierające azbest

* - odpady niebezpieczne

Występowanie azbestu w przyrodzie jest dosyć powszechne, jednak tylko w kilku miejscach na świecie prowadzona była jego eksploatacja na skalę przemysłową. W Polsce nie ma naturalnych złóż azbestu nadających się do eksploatacji górniczej. Wyroby azbestowe były produkowane z surowców importowanych z byłego ZSRR, a także Kanady, Włoch, Chin, Afryki, Wielkiej Brytanii i Australii. W latach 1955 – 1995 do kraju przywieziono ponad 2 mln ton azbestu. Po roku 1995 import azbestu został ograniczony.

Produkcja płyt azbestowo-cementowych w Polsce rozpoczęła się w 1907 roku w Krakowie. Jednak stosowanie azbestu na szeroką skalę na terenie Polski w budownictwie nastąpiło w latach 60-tych, po uruchomieniu czterech dużych zakładów wyrobów azbestowo-cementowych. Głównym surowcem stosowanym do produkcji był azbest chryzotylowy, ale do połowy lat osiemdziesiątych do produkcji rur ciśnieniowych stosowany był także krokidolit oraz niewielkie ilości amozytu.

Azbest stosowany był w produkcji około 3000 wyrobów przemysłowych, jednak do najpowszechniejszych należą:

- Wyroby azbestowo – cementowe, takie jak: płyty faliste, obudowy, płyty "Karo", płyty warstwowe, rury ciśnieniowe, płyty okładzinowe i elewacyjne zawierające od 10 do 35% azbestu.
- Wyroby izolacyjne stosowane do izolacji kotłów parowych, wymienników ciepła, zbiorników, przewodów rurowych, a także ubrań i tkanin ognioodpornych. Należą do nich: wata, włókna, sznury, przędza, tkaniny termoizolacyjne, taśmy. Wyroby te zawierają w zależności od przeznaczenia od 75 do 100% azbestu.
- Wyroby uszczelniające: tektury, płyty azbestowo – kauczukowe, szczeliwa plecione. Najbardziej powszechnymi wyrobami uszczelniającymi były płyty azbestowo – kauczukowe, które charakteryzują się odpornością na podwyższoną temperaturę, wytrzymałością na ściskanie, nieznacznym odkształceniom trwałym oraz dobrą elastycznością. Szczeliwa plecione stosowane były do uszczelniania części pracujących w wysokich temperaturach, a także w środowisku wodnym, pary wodnej, kwasów organicznych i nieorganicznych, smarów, olejów, rozpuszczalników, gazów spalinowych, ługów, roztworów soli. Zawartość azbestu wynosi od 4,5 do 85%.
- Wyroby cierne: okładziny cierne i taśmy hamulcowe, stosowane do różnego rodzaju hamulców, sprzęgła. Azbest chryzotylowy zastosowany w tych wyrobach chronił elementy robocze przed przegrzaniem. Zawartość azbestu wynosi od 15 do 75%.
- Wyroby hydroizolacyjne: lepiki asfaltowe, kity uszczelniające, asfalty drogowe uszlachetnione, zaprawy gruntujące, papa dachowe, płytki podłogowe, zawierające od 20 do 40% azbestu.

Ze względu na zawartość azbestu w wyrobach, stosowany środek wiążący oraz gęstość objętościową dzieli się je na dwie klasy:

- Klasa I - wyroby o gęstości objętościowej mniejszej niż 1000 kg/m³ definiowane jako „miękkie” (słabo spoiste) zawierające powyżej 20% azbestu i małą ilość lepiszcza. Wyroby te łatwo ulegają uszkodzeniu, czemu towarzyszy znaczna emisja azbestu do otoczenia i w wyniku swobodnego przemieszczania się włókien stwarzają one poważne zagrożenie dla zdrowia ludzkiego. Najbardziej szkodliwe są odpady zawierające krokidolit.
- Klasa II - wyroby o gęstości objętościowej większej niż 1000 kg/m³ definiowane jako „twarde” zawierające poniżej 20% azbestu. Włókna azbestowe w tych wyrobach są mocno związane i nawet w przypadku mechanicznego uszkodzenia materiału w stosunkowo niewielkiej ilości przedostają się do otoczenia. Wyroby „twarde” są odporne na destrukcję, a duże niebezpieczeństwo zanieczyszczenia środowiska i zagrożenia dla zdrowia ludzkiego występuje przy ich obróbce mechanicznej.

Rysunek 3. Płyty azbestowe płaskie typu "Karo"

Szacuje się, że ok. 96% ogólnej ilości wyrobów zawierających azbest (w skali kraju) stanowiły płyty azbestowo-cementowe (faliste i płaskie).

Rysunek 4. Płyty faliste azbestowo-cementowe

Od 1985 roku w Polsce zaprzestano stosowania azbestu krokidolitowego. Produkcja płyt azbestowo-cementowych w Polsce została zakazana *ustawą z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest (tekst jednolity Dz.U. 2004 Nr 3 poz. 20)*. Zgodnie z ww. ustawą w Polsce do 28 września 1998 r. została całkowicie zakończona produkcja płyt azbestowo-cementowych (a wcześniej innych wyrobów zawierających azbest).

Po 28 marca 1999 r. obowiązuje zakaz obrotu azbestem i wyrobami zawierającymi azbest. Wyjątek stanowią wyroby z zawartością azbestu, które nie posiadają jeszcze swoich zamienników ze względu na ekstremalne warunki pracy. Od 1 lutego 2005 roku obowiązuje zakaz wprowadzania na terytorium Polski wyrobów zawierających azbest oraz azbestu.

Trwałość wyrobów azbestowo-cementowych jest znaczna i szacowana została na co najmniej 30 do 60 lat. Główne czynniki, jakie wpływają na zmniejszenie trwałości wyrobów azbestowo-cementowych to kwaśne deszcze i oddziaływanie mechaniczne. Niezależnie od szacunków trwałości tych wyrobów (zwłaszcza płyt dachowych i elewacyjnych) problem pogarszania się ich stanu technicznego w miarę upływu czasu będzie narastać.

4. Charakterystyka powiatu wołomińskiego

Powiat wołomiński położony jest w centralnej części województwa mazowieckiego, na północny wschód od Warszawy. Siedzibą powiatu jest Wołomin. W skład powiatu wchodzi 12 gmin, w tym:

- 4 gminy miejskie: Kobylka, Marki, Żąbki, Zielonka,
- 3 gminy miejsko-wiejskie: Radzymin, Tłuszcz, Wołomin
- 5 gmin wiejskich: Dąbrówka, Jadów, Klembów, Poświętne, Strachówka.

Na terenie powiatu znajduje się 7 miast: Kobylka, Marki, Radzymin, Tłuszcz, Wołomin, Żąbki i Zielonka, co stanowi największą liczbę spośród jednostek tego szczebla w województwie mazowieckim.

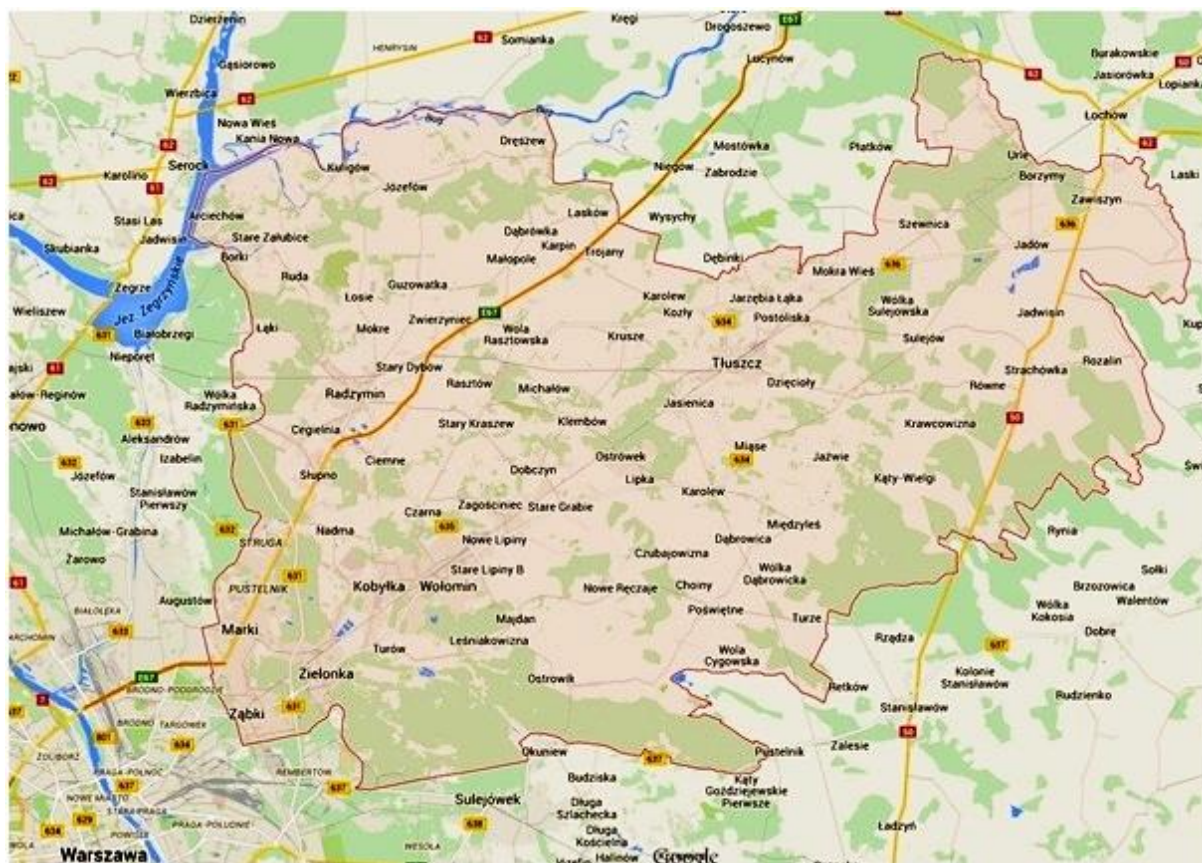
Według danych Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii, powierzchnia geodezyjna powiatu zajmuje 95 356 ha, co stanowi 1,6% powierzchni województwa mazowieckiego. Powiat zajmuje 16 pozycję pod względem powierzchni w województwie mazowieckim (na 42 powiaty). Od 1999 roku powierzchnia powiatu zmniejszyła się o 181 ha w związku ze zmianą granicy administracyjnej z powiatem legionowskim (fragment wsi Łąki wszedł w granice w gm. Nieporęt).

Powiat podzielony jest na 191 sołectw i 194 miejscowości podstawowych (łącznie z miastami).

Wskaźnik urbanizacji powiatu wołomińskiego wynosi 11,98%. Według danych GUS, w 2014 r. większość powierzchni powiatu - 54 995 ha (57,7% ogółu) stanowiły użytki rolne. Obszar powiatu charakteryzuje dwudzielność zainwestowania przestrzennego – zachodnia część, przylegająca do granic Warszawy i powiatu legionowskiego, wchodzi w skład stołecznej aglomeracji, co przekłada się na intensyfikację zabudowy, dużą gęstość zaludnienia, szybszy i intensywniejszy rozwój gospodarczy oraz liczne powiązania ze stolicą. Zaliczyć tu można gminy: Marki, Żąbki, Zielonka, Kobylka i Wołomin. Teren położony na wschodzie i na północy powiatu ma charakter typowo rolniczy, z dominującą wiejską zabudową, poza miastami słabo zurbanizowany i uprzemysłowiony, o niewielkiej gęstości zaludnienia. Obszar ten jest w mniejszym stopniu narażony na antropopresję niż zachodnia część powiatu. Gminy i miasta położone blisko Warszawy, o większym wskaźniku gęstości zaludnienia, mają większy udział budownictwa wielorodzinnego i komunalnego, niż gminy położone na wschodzie powiatu. Widać wyraźnie różnicę pomiędzy gminami typowo rolniczymi, z zabudową zagrodową i jednorodzinną (gminy: Dąbrówka, Jadów, Klembów, Strachówka), a gminami w znacznym stopniu zurbanizowanymi i uprzemysłowionymi (Wołomin, Zielonka, Żąbki, Marki, Kobylka).

Sposób zagospodarowania przestrzennego i rodzaj zabudowy ma istotne znaczenie dla występowania wyrobów zawierających azbest - największe ich ilości znajdują się na terenie gmin położonych we wschodniej części powiatu, o dużym udziale zabudowy zagrodowej i jednorodzinnej (Tłuszcz, Strachówka i Poświętne). Najmniejsze ilości wyrobów zawierających azbest znajdują się na terenie gmin miejskich, położonych w zachodniej części powiatu: Marek, Zielonki, Żąbek. Wyjątkiem jest tu gmina miejska Kobylka, na terenie której zinwentaryzowano duże ilości wyrobów zawierających azbest.

W 2014 roku ludność powiatu wołomińskiego wynosiła 230 287 osób (dane GUS - ludność według miejsca faktycznego zamieszkania). Wśród powiatów ziemskich w Polsce powiat wołomiński znajduje się w grupie powiatów największych, zajmując 3 pozycję. Ludność powiatu stanowiła w 2014 roku 4,3% ludności województwa mazowieckiego i 0,6% ludności Polski.

Rysunek 5. Powiat wołomiński (źródło: Google Maps)

Od kilkunastu lat występuje tendencja do zwiększania się liczby mieszkańców powiatu - w 1999 roku liczył on 189 718 osób, w 2005 roku - 201 222 osoby, a w 2010 r. - 218 911 osób. W ciągu 15 lat przybyło zatem 40 569 mieszkańców. Zwiększa się także liczba ludności zamieszkującej miasta, co proporcjonalnie zmniejsza wskaźnik ludności narażonej na szkodliwe działanie azbestu. Ludność zamieszkująca miasta powiatu wynosiła w 2014 roku 158 494 osoby (68,8%). Liczba mieszkańców terenów wiejskich powiatu kształtowała się na poziomie 73 263 osób (31,2%).

Według prognozy demograficznej GUS, ludność powiatu wołomińskiego będzie systematycznie rosła. W 2020 roku liczył będzie 250 888 mieszkańców. GUS prognozuje, że w 2025 roku Powiat liczył będzie 264 807 osób, a w 2035 - już 288 377 osób.

Najbardziej zaludnioną gminą powiatu wołomińskiego jest gmina Wołomin, licząca w 2014 roku 51 669 osób. Najmniej ludną gminą jest Strachówka, licząca 2 800 osób.

Gęstość zaludnienia powiatu wołomińskiego wynosiła w 2014 roku 243 osoby/km² i była wyższa od gęstości zaludnienia Polski (123 osoby/km²) i województwa mazowieckiego (150 osób/km²). Największą gęstością zaludnienia (powyżej 1000 osób/km²) charakteryzują się gminy miejskie, położone w zachodniej części powiatu: Żąbki, Marki i Kobyłka. Gmina Wołomin jest ponadto najgęściej zaludnioną gminą miejsko - wiejską w Polsce. Najmniejszą gęstością zaludnienia (poniżej 100 osób/km²) charakteryzują się gminy wiejskie, położone we wschodniej i północnej części powiatu: Strachówka, Poświętne, Jadów i Dąbrowka.

5. Informacje o ilości, rodzaju i stanie wyrobów zawierających azbest na terenie powiatu wołomińskiego

W rozdziale przedstawiono informację o zinwentaryzowanej ilości wyrobów zawierających azbest na terenie powiatu wołomińskiego, według stanu na dzień 30.09.2015 r. (**danych nie udostępniła gmina Strachówka*). Dane zbierane były metodą ankietyzacji i wywiadów bezpośrednich z pracownikami Urzędów Miast i Gmin w okresie kwiecień - wrzesień 2015 r.

5.1. Inwentaryzacja wyrobów zawierających azbest

Według stanu na dzień 30.09.2015 r. wszystkie 12 gmin powiatu wołomińskiego posiadało wykonane inwentaryzacje wyrobów zawierających azbest.

Inwentaryzacje wyrobów zawierających azbest były wykonane z wykorzystaniem czterech metod:

- poprzez wynajętą firmę, która robiła obchód gminy i wykonywała spis z natury - inwentaryzacja najbardziej pełna i wiarygodna. Taki sposób wybrały gminy: Jadów (2006 r.), Wołomin (2007 r.), Ząbki (2008 r.), Tłuszcz (2013 r.), Poświętne (2014 r.), Strachówka (2014 r.), Kobyłka (2015 r.) i Marki (2015 r.),
- poprzez spis z natury wykonywany przez pracowników Urzędu Gminy oraz zgłoszenia od mieszkańców - taki sposób wybrała gmina Klembów i Zielonka (2006 r.),
- poprzez szacunkowe obliczenia wykonane przez pracowników Urzędu Gminy - taką metodę wybrała gmina Dąbrówka (2007 r.),
- poprzez same zgłoszenia od mieszkańców - to najmniej wiarygodna i pełna metoda inwentaryzacji. Taki sposób wybrała gmina Radzymin (2004 r.).

Osiem gmin posiada inwentaryzacje azbestu wiarygodne i pełne, sporządzone przez specjalistyczne firmy, które określiły ilość i lokalizację budynków zawierających azbest, a także stopień pilności usuwania tych wyrobów. Inwentaryzacja wyrobów zawierających azbest przeprowadzona została na zasadzie wizji terenowej. Osoby przeprowadzające inwentaryzacje docierały bezpośrednio do mieszkańców, z którymi przeprowadziły wywiad, zakończony wypełnieniem ankiety. W przypadku braku dostępu do posesji lub nieobecności właścicieli dokonano oceny szacunkowej.

Pozostałe gminy posiadają niepełne inwentaryzacje, wykonane poprzez zgłoszenia mieszkańców, obliczenia szacunkowe lub spis z natury wykonany przez pracowników gminy.

Poniżej zestawiono informacje o wykonanych inwentaryzacjach azbestu oraz programach usuwania azbestu.

Tabela 2. Wykonane inwentaryzacje wyrobów zawierających azbest na terenie poszczególnych gmin powiatu wołomińskiego (stan na dzień 30.09.2015 r.)

Gmina	Rok wykonania inwentaryzacji	Sposób wykonania inwentaryzacji
Dąbrówka	2007 r.	Szacowanie przez pracowników Urzędu Gminy
Jadów	2006 r.	Wynajęta firma, zgłoszenia od mieszkańców
Klembów	Brak danych	Pracownicy Urzędu Gminy
Kobyłka	2008 r. 2015 (aktualizacja)	Pracownicy Urzędu Miasta, Aktualizacja -wynajęta firma
Marki	2015 r.	Wynajęta firma
Poświętne	2014 r.	Wynajęta firma
Radzymin	2004 r.	Zgłoszenia od mieszkańców
Strachówka	2014 r.	Wynajęta firma
Tłuszcz	2013 r.	Wynajęta firma

Gmina	Rok wykonania inwentaryzacji	Sposób wykonania inwentaryzacji
Wołomin	2006 r.	Wynajęta firma
Ząbki	2008 r.	Wynajęta firma
Zielonka	2006 r.	Pracownicy Urzędu Miasta

5.2. Gminne programy usuwania wyrobów i odpadów zawierających azbest

Według stanu na dzień 30.09.2015 r. wszystkie 12 gmin powiatu wołomińskiego posiadało opracowane programy usuwania wyrobów i odpadów zawierających azbest lub projekty takich dokumentów. Część gmin wykonała także aktualizacje wcześniejszych dokumentów.

Tabela 3. Programy usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu poszczególnych gmin powiatu wołomińskiego (stan na dzień 30.09.2015 r.)

Gmina	Dokument
Dąbrówka	Uchwała Nr VIII/40/2007 Rady Gminy Dąbrówka z dnia 27 czerwca 2007 r. w sprawie przyjęcia „Programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Dąbrówka na lata 2007-2030”
Jadów	Uchwała Nr XXIII/147/09 Rady Gminy Jadów z dnia 17 lutego 2009 r. w sprawie przyjęcia Programu usuwania wyrobów zawierających azbest dla Gminy Jadów na lata 2009-2032
Klembów	Uchwała z dnia 29.04.2010 r. Nr XLIV/342/2010
Kobyłka	Załącznik Nr 2 do uchwały Nr XLIV/438/10 Rady Miejskiej w Kobyłce z dnia 24 maja 2010 r. w sprawie przyjęcia „Planu gospodarki odpadami dla miasta Kobyłka na lata 2010-2013 z uwzględnieniem lat 2014-2017 (aktualizacja) wraz z „Programem usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Miejskiej Kobyłka na lata 2010 – 2032”
Marki	Projekt "Programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Miasta Marki" z września 2015 r.
Poświętne	Projekt "Plan Ochrony przed Szkodliwością Azbestu i Program Usuwania Wyrobów Zawierających azbest z Terenu Gminy Poświętne na lata 2013-2032 wraz z inwentaryzacją"
Radzymin	Uchwała Nr 11/III/2007 Rady Miejskiej w Radzyminie z dnia 19 stycznia 2007 r. w sprawie przyjęcia Programu Usuwania Wyrobów Zawierających Azbest dla Miasta i Gminy Radzymin
Strachówka	Uchwała Nr XXI/111/09 Rady Gminy Strachówka z dnia 29 kwietnia 2009 r. w sprawie przyjęcia „Programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Strachówka na lata 2009-2032”
Tłuszcz	Uchwała Nr II.29.2014 z dnia 30 grudnia 2014 r. w sprawie przyjęcia „Programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Tłuszcz”
Wołomin	"Inwentaryzacja i Program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Wołomin", 2006 r.
Ząbki	Uchwała Nr LV/513/2014 Rady Miasta Ząbki z dnia 14 maja 2014 r. w sprawie Programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Miasta Ząbki
Zielonka	Uchwała Nr XLVI/573/06 z dnia 23.10.2006 r. w sprawie przyjęcia do realizacji Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest na terenie miasta Zielonka

5.3. Ilość wyrobów zawierających azbest na terenie powiatu wołomińskiego

Ilość wyrobów zawierających azbest na terenie powiatu wołomińskiego, według wykonanych w poszczególnych gminach inwentaryzacji (tabela nr 2), wynosiła 3 665 582 m² (w przeliczeniu: 40 321,4 Mg). Jest to zsumowana ilość wyrobów zawierających azbest zinwentaryzowana w poszczególnych gminach. Przy obliczaniu masy wyrobów zawierających azbest zastosowano przelicznik 11 kg/m², weryfikując tym samym informacje podawane przez gminy (gdzie używano różnych przeliczników, wynoszących od 11 kg/m² do 15 kg/m²). Jednak inwentaryzacje wykonywane były niejednocześnie (najstarsze - w 2006 r., a najnowsze w 2015 r.). Od tego czasu usuniętych została już część wyrobów zawierających azbest.

Ilość wyrobów zawierających azbest znajdujących się na terenie powiatu wołomińskiego przyjęto zatem według stanu na dzień 31.12.2014 r., opierając się na informacjach udzielonych przez poszczególne gminy. Ilość ta wynosiła **3 303 580 m²** (w przeliczeniu: 36 339,3 Mg).

Wskaźnik nagromadzenia wyrobów zawierających azbest na terenie powiatu wołomińskiego wynosił według stanu na 31.12.2014 r. 38,1 Mg/km² lub 3 464m²/km². Na jednego mieszkańca powiatu przypadało średnio 157,8 kg wyrobów zawierających azbest.

Mając na uwadze fakt, że proces pełnej inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest w niektórych gminach nie został zakończony, można z całą pewnością stwierdzić, że nie jest to ostateczna ilość wyrobów zawierających azbest znajdujących się na terenie powiatu wołomińskiego.

W poniższej tabeli przedstawiono informacje o ilości wyrobów zawierających azbest w poszczególnych gminach powiatu wołomińskiego:

- według stanu na dzień wykonania w poszczególnych gminach inwentaryzacji,
- według stanu na dzień 31.12.2014 r.

Tabela 4. Ilości wyrobów zawierających azbest na terenie gmin powiatu wołomińskiego

Lp.	Gmina	Ilość wyrobów zawierających azbest (dane z inwentaryzacji wykonanych w poszczególnych gminach)		Ilość wyrobów zawierających azbest według stanu na dzień 31.12.2014 r.	
		m ²	Mg*	m ²	Mg*
1.	Dąbrówka	357 900	3 936,9	339 173	3 730,9
2.	Jadów	216 363	2 380,0	104 041	1 144,4
3.	Klembów	237 494	2 612,4	187 672	2 064,4
4.	Kobyłka	547 828	6 026,1	547 828	6 026,1
5.	Marki	35 979	395,8	35 979**	395,8**
6.	Poświętne	501 741	5 519,1	501 741	5 519,1
7.	Radzymin	123 769	1 361,5	101 193	1 113,1
8.	Strachówka	452 913	4 982,0	452 913***	4 982,0***
9.	Tłuszcz	722 090	7 943,0	710 000	7 810,0
10.	Wołomin	374 165	4 115,9	280 945	3 090,4
11.	Ząbki	60 731	668,0	26 851	295,4
12.	Zielonka	34 609	380,7	15 244	167,7
Razem		3 665 582	40 321,4	3 303 580	36 339,3

* zastosowano przelicznik 11 kg/m²

** stan na lipiec 2015 r.

*** wobec braku aktualnych danych, przyjęto ilości podane w inwentaryzacji

Największa ilość odpadów i wyrobów zawierających azbest, według stanu na dzień 31.12.2014 r. znajdowała się na terenie gmin:

- Tłuszcz - 710 000 m², czyli 7 810,0 Mg,
- Strachówka - 452 913 m², czyli 4 982,0 Mg,
- Kobyłka - 547 828 m², czyli 6 026,1 Mg,
- Poświętne - 501 741 m², czyli 5 519,1 Mg.

Najmniejsza ilość wyrobów zawierających azbest znajduje się na terenie w gmin:

- Zielonka - 15 244 m², czyli 167,7 Mg,

- Ząbki - 26 851 m², czyli 295,4 Mg,
- Marki - 35 979 m², czyli 395,8 Mg.

Azbest znajdujący się na terenie powiatu występuje przede wszystkim w postaci płyt azbestowo – cementowych falistych, znajdujących się głównie na dachach budynków, płyt azbestowo – cementowych płaskich dachowych typu „karo” oraz w niewielkiej ilości w płaskich płytach elewacyjnych.

5.4. Stopień pilności usunięcia wyrobów zawierających azbest

Z uwagi na fakt, że część gmin nie wykonała pełnych inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest nie można w skali powiatu określić, jaka ilość wyrobów i w ilu budynkach wymaga bezzwłocznego usunięcia.

Przykładowo, na terenie gminy Wołomin do natychmiastowego usunięcia (stopień pilności I) zakwalifikowano w 2007 roku 6 349,9 m² płyt (1,6% wszystkich zinwentaryzowanych w gminie wyrobów). Są to w większości połamane fragmenty płyt oraz płyty, nie przytwierdzone w sposób trwały do podłoża, wykonane z nich wszelkiego rodzaju ogrodzenia i osłony, jak również płyty złożone (najczęściej nie zabezpieczone).

Na terenie gminy Poświętne 1,05% wyrobów azbestowych wymaga pilnego usunięcia lub zabezpieczenia, a 12,4% ponownej oceny w terminie do 1 roku.

5.5. Dofinansowanie usuwania azbestu przez gminy i ilość usuniętych wyrobów w latach 2013 - 2014

Wszystkie gminy z terenu powiatu wołomińskiego oferowały swoim mieszkańcom dofinansowanie usunięcia wyrobów zawierających azbest.

Koszty dofinansowania wahały się od 50 do 100%, w zależności od gminy. Sposób ubiegania się o dofinansowanie i wysokość dotacji określają przyjęte uchwały, zarządzenia i regulaminy. Środki na dofinansowanie pochodzą z budżetów miast i gmin, budżetu powiatu i Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie.

Poniżej przedstawiono zasady udzielania dofinansowania na usuwanie wyrobów zawierających azbest w poszczególnych gminach powiatu:

- Gmina Dąbrówka - zasady dofinansowania określa Uchwała Nr VIII/40/2007 Rady Gminy Dąbrówka z dnia 27 czerwca 2007r. - Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Dąbrówka na lata 2007 – 2030. Właściciel nieruchomości finansuje 50% załadunku, transportu składowania lub utylizacji odpadów zawierających azbest. Gmina Dąbrówka w 50% sfinansuje koszty: załadunku na terenie nieruchomości odpadów zawierających azbest, transportu tych odpadów, ich składowania i utylizacji. W przypadku, gdy odpady zawierające azbest stanowią pokrycie dachowe, jego zdjęcie finansuje w całości właściciel. Zdjęcie pokrycia dachowego może wykonywać jedynie wyspecjalizowana firma mająca koncesję i uprawnienia to tego typu działalności. Ilość usuniętych ton wyrobów zawierających azbest objętych dofinansowaniem w danym roku, uzależniona będzie od ilości środków finansowych pochodzących z funduszy własnych Gminy i zewnętrznych. Gmina zwraca 50% w/w kosztów po przedłożeniu faktury i karty przekazania odpadu firmie zajmującej się wywozem i utylizacją odpadów zawierających azbest. Zwrot kosztów nastąpi po cenach określonych przez Gminę na podstawie średnich cen stosowanych w danym regionie, w danym roku. Wnioski są rozpatrywane

przez Urząd Gminy do 30 kwietnia każdego roku według kolejności zgłoszeń. Jeżeli wszystkie środki nie zostaną rozdysponowane, dodatkowo będą rozpatrywane do 30 września. Informacja o wnioskach wybranych do dofinansowania jest umieszczana na stronie internetowej i tablicy ogłoszeń Urzędu Gminy. W latach 2013 - 2014 złożonych zostało 71 wniosków, z których pozytywnie rozpatrzono 69. W 2014 r. usunięto 205,991 Mg wyrobów zawierających azbest. Na dofinansowanie usuwania azbestu wydano 72,404 tys. złotych. Ponadto, nastąpił odbiór i utylizacja uszkodzonych podczas wichury dachów zawierających azbest na kwotę 27,7 tys. złotych.

- Gmina Jadów - dofinansowuje usuwanie wyrobów zawierających azbest na wniosek mieszkańców. Środki pochodzą w 85% z WFOŚiGW. W latach 2013 - 2014 mieszkańcy złożyli 142 wnioski, wszystkie zostały rozpatrzone pozytywnie. W latach 2013 - 2014 usunięto 303,77 Mg wyrobów zawierających azbest. W 2014 r. gmina przeznaczyła na ten cel 96,7 tys. złotych.
- Gmina Kobyłka - dofinansowuje usuwanie wyrobów zawierających azbest na wniosek od mieszkańców. Refundacja kosztów poniesionych na utylizację wyrobów zawierających azbest do kwoty 1500 zł lub odbiór tych wyrobów z terenu Miasta Kobyłka, przygotowanych do transportu przez firmę wyłonioną przez Urząd Miasta Kobyłka. W takim przypadku Urząd pokrywa całkowity koszt transportu i utylizacji. Środki pochodzą częściowo z budżetu powiatu wołomińskiego. Mieszkańcy złożyli w tym okresie 36 wniosków, wszystkie zostały rozpatrzone pozytywnie. W latach 2013 - 2014 usunięto 74,364 Mg wyrobów zawierających azbest. W latach 2013 - 2014 gmina przeznaczyła na ten cel kwotę 31,5 tys. złotych.
- Gmina Marki - Uchwałą nr XIII/82/2011 z dnia 24 sierpnia 2011 roku został przyjęty *Regulamin przyznawania dotacji na usuwanie wyrobów zawierających azbest z obiektów budowlanych położonych w granicach administracyjnych miasta Marki ze środków budżetu miasta Marki*. Dotacje udzielane są do 75% poniesionych kosztów kwalifikowanych, lecz nie więcej niż 2500 zł. Środki pochodzą częściowo z budżetu powiatu wołomińskiego. W latach 2013 - 2014 mieszkańcy złożyli 12 wniosków, wszystkie zostały rozpatrzone pozytywnie. W latach 2013 - 2014 usunięto 18,398 Mg wyrobów zawierających azbest. W latach 2013 - 2014 gmina dopłaciła 24,916 tys. złotych.
- Gmina Poświętne - istnieje możliwość bezpłatnego odbioru azbestu od mieszkańców, na złożony wniosek. Środki pochodzą częściowo z budżetu powiatu wołomińskiego i WFOŚiGW. W latach 2013 - 2014 gmina przeznaczyła na ten cel kwotę 27,085 tys. złotych.
- Gmina Radzymin - Zgodnie z przyjętym programem usuwania azbestu gmina odbiera od mieszkańców zdjęte płyty azbestowe i przekazuje do utylizacji. W latach 2013 - 2014 mieszkańcy złożyli 87 wniosków, wszystkie zostały rozpatrzone pozytywnie. W latach 2013 - 2014 usunięto 16,95 Mg wyrobów zawierających azbest. W latach 2013 - 2014 gmina dopłaciła 105 tys. złotych.
- Gmina Strachówka - dofinansowanie zgodnie z Zarządzeniem Nr 27/2011 Wójta Gminy Strachówka z dnia 15.07.2011 r. w sprawie: ustalenia Regulaminu przeznaczania środków na realizację zadań z zakresu usuwania i unieszkodliwiania odpadów niebezpiecznych, zawierających azbest, pochodzących z budynków mieszkalnych i gospodarczych na terenie Gminy Strachówka. Realizacja zadań polegających na unieszkodliwianiu azbestu może być dofinansowana w wysokości do 100% kosztów kwalifikowanych w formie dotacji. Dotacja przysługiwała będzie osobom mającym tytuł prawny do budynku/działki znajdującego się na terenie Gminy Strachówka w okresie od złożenia wniosku do jego realizacji. Koszty kwalifikowane stanowią: koszt demontażu płyt azbestowych, koszt przewiezienia azbestu z miejsca demontażu do miejsca unieszkodliwiania, koszt unieszkodliwiania azbestu. Środki nie mogą być przeznaczone na

wykonanie nowych pokryć dachowych. Realizacja zadania prowadzona będzie przez Urząd Gminy Strachówka na podstawie złożonych wniosków, przy udziale specjalistycznej firmy posiadającej odpowiednie zezwolenia na wytwarzanie, transport i unieszkodliwianie odpadów zawierających azbest. Środki pochodzą częściowo z budżetu powiatu wołomińskiego.

- Gmina Tłuszcz - właściciele zabudowanych nieruchomości z terenu Gminy Tłuszcz, mogą ubiegać się o bezgotówkowe sfinansowanie ww. działań. W ramach tego finansowania Gmina Tłuszcz zapewnia bezpłatny odbiór przez firmę wyłonioną w przetargu, odpowiednio zabezpieczonych odpadów niebezpiecznych zawierających azbest. W latach 2013 - 2014 mieszkańcy złożyli 206 wniosków, wszystkie zostały rozpatrzone pozytywnie. W latach 2013 - 2014 usunięto 235 Mg wyrobów zawierających azbest. W latach 2013 - 2014 gmina dopłaciła 60 tys. złotych.
- Gmina Wołomin udziela 100% dotacji na usunięcie wyrobów zawierających azbest z posesji. Gmina pokrywa koszty demontażu, transportu i utylizacji azbestu. W latach 2013 - 2014 dofinansowanie wyniosło 94,63 tys. złotych. W 2013 r. rozpatrzono pozytywnie 73 wniosków o dofinansowanie, a w 2014 r. - 76 wniosków.
- Gmina Ząbki - Miasto Ząbki dofinansowywało demontaż, transport i utylizację azbestu zgodnie z Uchwałą Rady Miasta Ząbki Nr IX/55/2011 z dnia 26.04.2011 r. Środki na ten cel pochodziły z budżetu miasta. W latach 2013 - 2014 mieszkańcy złożyli 58 wniosków o przyznanie dofinansowania - wszystkie zostały rozpatrzone pozytywnie. W latach 2013 - 2014 usunięto 90,76 Mg wyrobów zawierających azbest, a gmina dopłaciła do tej działalności 17,5 tys. złotych. W 2015 r. gmina zwróciła się do WFOŚiGW w Warszawie z wnioskiem o dofinansowanie usuwania i unieszkodliwiania odpadów zawierających azbest z terenu miasta. Dofinansowanie w formie dotacji wynosić będzie (po pozytywnym rozpatrzeniu wniosku) do 85% kosztów kwalifikowanych. Pozostała część kwoty koniecznej do realizacji zadania pochodzić będzie z budżetu Miasta Ząbki.

Akcje usuwania wyrobów zawierających azbest wspiera od 2008 roku Starostwo Powiatowe w Wołominie. W latach 2013 - 2014 kontynuowano akcję usuwania odpadów azbestowych na terenie 6 gmin powiatu wołomińskiego (Klembów, Kobyłka, Poświętne, Strachówka, Zielonka, Marki). W wyniku ww. działania, z 264 posesji odebrano 494,8 Mg odpadów zawierających azbest i przekazano je do unieszkodliwiania na składowiskach odpadów zawierających azbest. Akcję dofinansowano kwotą 139,858 złotych.

6. Strategia i działania w zakresie usuwania wyrobów i odpadów zawierających azbest z terenu powiatu wołomińskiego

6.1. Cele Programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu powiatu wołomińskiego

Głównym celem jest:

Całkowite usunięcie azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu powiatu wołomińskiego do 2032 roku

Cele cząstkowe:

- 1. Uaktualnianie informacji o miejscach i obiektach zawierających azbest**
- 2. Usuwanie wyrobów i odpadów zawierających azbest (demontaż, transport i utylizacja)**
- 3. Minimalizacja negatywnych skutków zdrowotnych spowodowanych obecnością azbestu na terytorium powiatu**
- 4. Edukacja mieszkańców powiatu w zakresie szkodliwości azbestu dla zdrowia człowieka oraz propagowanie właściwych metod i sposobów bezpiecznego dla środowiska i zdrowia człowieka usuwania azbestu**
- 5. Pomoc finansowa i merytoryczna mieszkańcom powiatu w zakresie związanym z usuwaniem azbestu**
- 6. Monitoring realizacji Programu i okresowe raportowanie jego realizacji**

Zgodnie z założeniami przedstawionymi w *Programie Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009 – 2032* proces usuwania tych wyrobów powinien być zakończony do 2032 roku.

6.2. Ilość wyrobów zawierających azbest przewidziana do usunięcia do 2032 roku z terenu powiatu wołomińskiego

W celu określenia ilości wyrobów zawierających azbest koniecznych do usunięcia w określonych interwałach czasowych, okres do 2032 roku podzielono na trzy etapy, tj.:

- etap I – obejmuje lata 2016 – 2020,
- etap II – obejmuje lata 2021 – 2026,
- etap III – obejmuje lata 2027 – 2032.

Szacuje się, że według stanu na dzień 31.12.2014 r. na terenie powiatu wołomińskiego znajdowało się 3 303 580 m² wyrobów zawierających azbest, co w przeliczeniu daje 36 339,3 Mg (przelicznik 11 kg/m²). Przyjmuje się zatem, że w kolejnych latach zostaną wycofane z użytkowania następujące ilości wyrobów zawierających azbest:

- w latach 2016–2020 (etap I) około 30% odpadów (łącznie 991 074 m²czyli 10 902 Mg – po około 198 215 m² i 2 180 Mg rocznie),
- w latach 2021–2026 (etap II) około 35% odpadów (łącznie 1 156 253 m², czyli 12 719 Mg – po około 192 709 m² i 2 120 Mg rocznie),
- w latach 2027–2032 (etap III) około 35% odpadów (łącznie 1 156 253 m², czyli 12 719 Mg – po około 192 709 m² i 2 120 Mg rocznie).

Poniżej przedstawiono szacunkowe ilości wyrobów zawierających azbest wymagających usunięcia z terenu powiatu wołomińskiego w terminie do 2032 roku w trzech przyjętych etapach.

Tabela 5. Ilość wyrobów zawierających azbest wymagających usunięcia na terenie powiatu wołomińskiego do 2032 roku

Wyszczególnienie	Jedn.	Lata		
		2016-2020 Etap I	2021-2026 Etap II	2027-2032 Etap III
Ilość szacunkowa wyrobów zawierających azbest przewidziana do usunięcia w danym okresie				
Ilość wyrobów zawierających azbest przewidzianych do usunięcia w danym okresie	m²	991 074	1 156 253	1 156 253
Ilość wyrobów zawierających azbest przewidzianych do usunięcia <u>rocznie</u> w danym okresie	m²	198 215	192 709	192 709
Ilość wyrobów zawierających azbest przewidziana do usunięcia w danym okresie	Mg	10 902	12 719	12 719
Ilość wyrobów zawierających azbest przewidziana do usunięcia rocznie w danym okresie	Mg	2 180	2 120	2 120

6.3. Działania zmierzające do usunięcia azbestu z terenu powiatu wołomińskiego

Strategię Programu oparto na celach i dwóch grupach zadań, tj. inwestycyjnych i pozainwestycyjnych (w tym organizacyjno-technicznych).

Zadania inwestycyjne zmierzają do:

- usunięcia wszystkich wyrobów i odpadów zawierających azbest z terenu powiatu wołomińskiego.

Zadania pozainwestycyjne zmierzają do:

- wiarygodnego i pełnego rozpoznania ilości i stanu wyrobów zawierających azbest znajdujących się na terenie powiatu,
- poszukiwania środków finansowych ze źródeł zewnętrznych dla wsparcia usuwania wyrobów zawierających azbest,
- prowadzenia działań edukacyjno - informacyjnych,
- monitoringu realizacji Programu usuwania wyrobów zawierających azbest i unieszkodliwiania odpadów azbestowych.

6.4. Zasady postępowania z wyrobami zawierającymi azbest

Przepisy określające zasady bezpiecznego postępowania z wyrobami i odpadami zawierającymi azbest narzuciły szereg obowiązków, zarówno na właścicieli obiektów i urzędzeń, gdzie został użyty azbest, jak i na prowadzących wszelkiego rodzaju prace związane z usuwaniem bądź transportem czy umieszczeniem na składowisku wyrobów i odpadów zawierających azbest.

Według stanu prawnego na dzień 25 maja 2015 r. w zakresie usuwania wyrobów zawierających azbest obowiązują następujące akty prawne:

- Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 13 grudnia 2010 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania wyrobów zawierających azbest oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których były lub są wykorzystywane wyroby zawierające azbest – Dz. U. z 2011 r. Nr 8 poz. 31
- Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 5 sierpnia 2010 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest – Dz. U. z 2010 r. Nr 162 poz. 1089
- Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest – Dz. U. z 2004 r. Nr 71 poz. 649, ze zm.
- Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 14 października 2005 r. w sprawie zasad bezpieczeństwa i higieny pracy przy zabezpieczaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest oraz programu szkolenia w zakresie bezpiecznego użytkowania takich wyrobów – Dz. U. z 2005 r. Nr 216 poz. 1824
- Ustawa z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest – Dz. U. z 2004 r. Nr 3 poz. 20, ze zm.

Problematyka bezpiecznego postępowania z wyrobami i odpadami zawierającymi azbest została uszeregowana w bloku tematycznym obejmującym łącznie 6 procedur, opublikowanych w "Poradniku dla użytkowników wyrobów azbestowych" (Ministerstwo Gospodarki, 2008 r.).

Grupa I. Procedury obowiązujące właścicieli i zarządzających obiektami, instalacjami lub urządzeniami zawierającymi azbest lub wyroby zawierające azbest.

Zakres procedury obejmuje przedstawienie zakresu obowiązków i zasad postępowania właścicieli i zarządców budynków, budowli, instalacji lub urządzeń oraz terenów, gdzie znajduje się azbest lub wyroby zawierające azbest. Procedura dotyczy bezpiecznego ich użytkowania.

Procedura 1. Obowiązki i postępowanie właścicieli oraz zarządców, przy użytkowaniu obiektów i terenów z wyrobami zawierającymi azbest.

Procedura 2. Obowiązki i postępowanie właścicieli i zarządców, przy usuwaniu wyrobów zawierających azbest z obiektów lub terenów.

Grupa II. Procedury obowiązujące wykonawców prac polegających na usuwaniu wyrobów zawierających azbest - wytwórców odpadów niebezpiecznych.

Zakres obowiązków obejmuje okres od podjęcia decyzji o zabezpieczeniu lub usuwaniu wyrobów zawierających azbest, do zakończenia tych robót i uzyskania stosownego oświadczenia wykonawcy prac. Obowiązki i postępowanie właścicieli i zarządców, przy usuwaniu wyrobów zawierających azbest z obiektów lub terenów.

Procedura 3. Postępowanie przy pracach przygotowawczych do usuwania wyrobów zawierających azbest.

Procedura 4. Prace polegające na usuwaniu wyrobów zawierających azbest, wytwarzaniu odpadów niebezpiecznych, wraz oczyszczeniem obiektu (terenu) instalacji.

Grupa III. Procedura obowiązująca prowadzących działalność w zakresie transportu odpadów niebezpiecznych zawierających azbest.

Procedura 5. Przygotowanie i transport odpadów niebezpiecznych zawierających azbest.

Grupa IV. Procedura obowiązująca zarządzających składowiskami odpadów niebezpiecznych zawierających azbest

Procedura 6. Składowanie odpadów na składowiskach lub wydzielonych kwaterach przeznaczonych do wyłącznego składowania odpadów zawierających azbest.

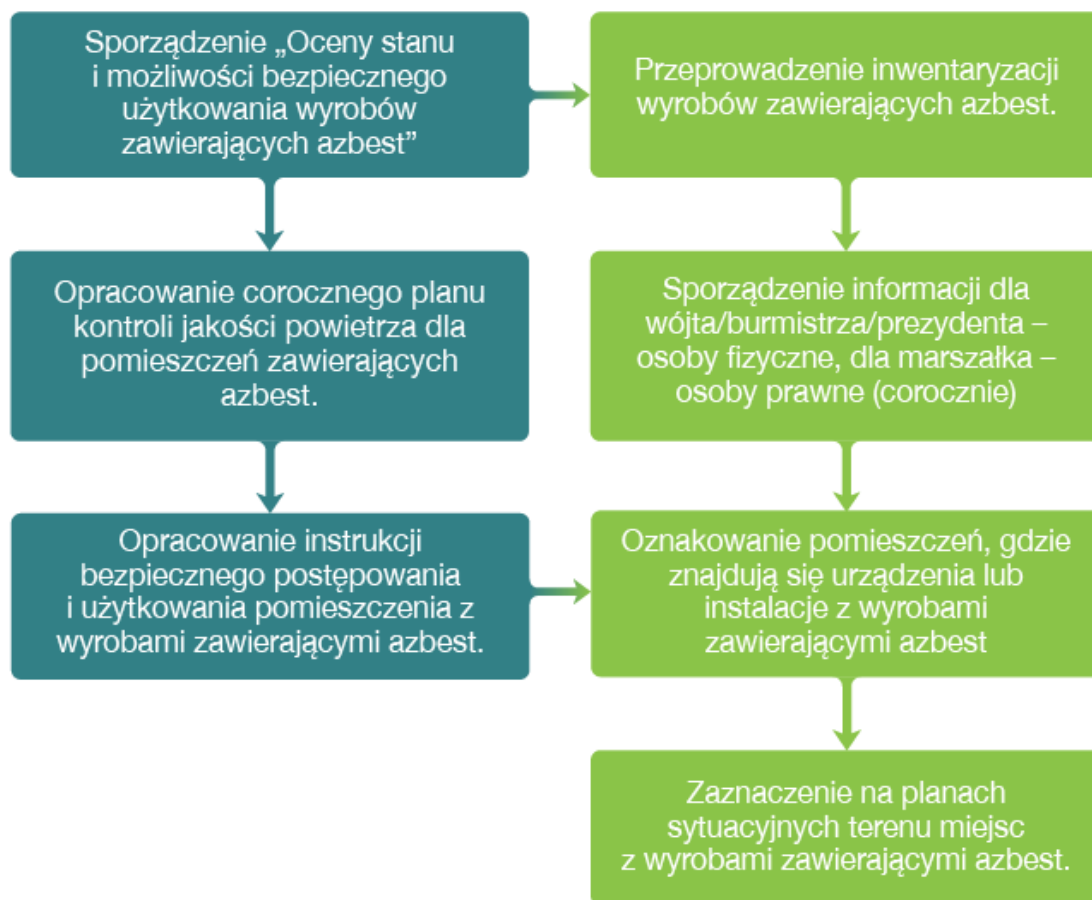
Zakres procedury obejmuje działania poczynsz od przyjęcia partii odpadów niebezpiecznych zawierających azbest na składowisko, poprzez dalsze czynności, aż do sporządzenia rocznego zbiorczego zestawienia danych o rodzaju i ilości przyjętych odpadów.

Z punktu widzenia powiatu i gmin najważniejsze są dwie procedury, przedstawione poniżej.

Grupa I. Procedury obowiązujące właścicieli i zarządzających obiektami, instalacjami lub urządzeniami zawierającymi azbest lub wyroby zawierające azbest.

Zakres procedury obejmuje przedstawienie zakresu obowiązków i zasad postępowania właścicieli i zarządców budynków, budowli, instalacji lub urządzeń oraz terenów gdzie znajduje się azbest lub wyroby zawierające azbest. Procedura dotyczy bezpiecznego ich użytkowania.

Procedura 1. Obowiązki i postępowanie właścicieli oraz zarządców, przy użytkowaniu obiektów i terenów z wyrobami zawierającymi azbest.

Źródło: Oczyszczanie z azbestu województwa śląskiego, drogi i możliwości pozyskiwania dodatkowych środków finansowych

Procedura 2. Obowiązki i postępowanie właścicieli i zarządców, przy usuwaniu wyrobów zawierających azbest z obiektów lub terenów.

Źródło: Oczyszczanie z azbestu województwa śląskiego, drogi i możliwości pozyskiwania dodatkowych środków finansowych

Odpady zawierające azbest nie mogą być kierowane do powtórnego wykorzystania (odzysku). Praktycznie jedynym sposobem unieszkodliwiania odpadów zawierających azbest jest na dzień dzisiejszy składowanie ich na odpowiednio przygotowanych do tego celu składowiskach. Szczegółowe zasady składowania odpadów azbestowych regulowane są przez rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 30 kwietnia 2013 r. w sprawie składowisk odpadów (Dz. U. z 2013 r. poz. 523).

Na terenie powiatu wołomińskiego nie funkcjonuje żaden obiekt, w którym można składować odpady azbestowe. W Województwie Mazowieckim znajduje się jedno takie składowisko - w Rachocinie w powiecie sierpeckim. Przyjmowane są tam odpady o kodzie 17 06 05 i 17 06 01.

Na składowisku odpadów azbestowych zakłada się deponowanie odpadów pochodzących z budowy, remontu i demontażu obiektów budowlanych oraz infrastruktury drogowej oznaczonych kodami:

- 17 06 01* - materiały izolacyjne zawierające azbest;
- 17 06 05* - materiały konstrukcyjne zawierające azbest.

Podstawowa zasada, która warunkuje technologię składowania odpadów zawierających azbest jest taka, że odpady te muszą zostać całkowicie zabezpieczone przed ich kontaktem z powietrzem

atmosferycznym. Azbest po złożeniu i przykryciu gruntem mineralnym jest nieszkodliwy dla środowiska wodno – gruntowego oraz powietrza atmosferycznego. Warstwa odpadów zawierających azbest nie może być w jakikolwiek sposób naruszone, czy to przez prace ziemne czy przez odwierty.

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 28 grudnia 2010 r. w sprawie podziemnych składowisk odpadów (Dz. U. z 2011 r. Nr 298, poz. 1771), które dopuszcza składowanie odpadów zawierających azbest pod ziemią. Rozporządzenie to określa szczegółowe wymagania, jakim powinny odpowiadać poszczególne typy składowisk podziemnych w zakresie lokalizacji, eksploatacji i zamknięcia, a także zakres, sposób i warunki prowadzenia monitoringu tych składowisk.

6.5. Działania organizacyjno - techniczne

Podstawowym działaniem zmierzającym do usunięcia azbestu z terenu powiatu wołomińskiego jest demontaż, transport i unieszkodliwienie wyrobów i odpadów zawierających azbest. W celu sprawniejszej realizacji tych działań zaplanowano także następujące działania pozainwestycyjne:

- cykliczna aktualizacja inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest na terenie powiatu – uzupełnianie danych dotyczących wyrobów usuniętych, wprowadzanie stopni pilności zgodnie z przeprowadzaną przez mieszkańców gmin oceną stanu wyrobów zawierających azbest,
- współpraca z gminami powiatu oraz Marszałkiem Województwa Mazowieckiego w zakresie opracowywania programów usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest, w szczególności w zakresie weryfikacji inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest, lokalizacji składowisk odpadów zawierających azbest,
- współpraca z organami kontrolnymi (inspekcja sanitarna, inspekcja pracy, inspekcja nadzoru budowlanego, inspekcja ochrony środowiska),
- współpraca z organizacjami społecznymi wspierającymi realizację Programu,
- wdrożenia edukacji ekologicznej mieszkańców w zakresie odpowiedniego postępowania z wyrobami zawierającymi azbest (szkodliwość azbestu, odpowiedni demontaż, transport i utylizacja) oraz jego realizacja,
- organizacja szkoleń w zakresie usuwania wyrobów zawierających azbest,
- aktywne poszukiwanie źródeł finansowania realizacji Programu,
- wykonywanie oceny stanu wdrażania *Programu* w cyklu dwuletnim,
- wykonanie aktualizacji *Programu* w cyklu czteroletnim, zapewnienie spójności Programu z dokumentami wyższego rzędu i aktualizacjami aktów prawnych.

Realizację *Programu* monitorować powinna wyznaczona osoba (pracownik Starostwa Powiatowego) lub zespół osób (np. Wydział Ochrony Środowiska). Sposób monitoringu wskazano w rozdziale 10.

6.6. Działania alternatywne w stosunku do usuwania azbestu

Zgodnie z wymogami zawartymi w rozporządzeniu Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz.U. z 2004 r. Nr 71 poz. 649) wyroby azbestowe, które nie muszą być natychmiast usuwane mogą być użytkowane do 2032 roku wyłącznie pod następującymi warunkami:

- szczelnego zabudowania wyrobów zawierających azbest bez naruszania ich powierzchni i struktury. Wykonywanie zabezpieczania płyt azbestowo – cementowych poprzez obudowanie jest metodą skuteczną, np. w przypadku filarków międzyokiennych w budownictwie wielkopłytowym,

- pokrycia wyrobów lub powierzchni zawierających azbest szczelną powłoką z głęboko penetrujących środków wiążących azbest, posiadających odpowiednią aprobatę techniczną. Metodę możemy zastosować tylko wówczas, gdy jakość pokrycia eternitowego jest wysoka i nie ma widocznych uszkodzeń i pęknięć, oraz dach nie jest porośnięty mchami lub porostami.

Jednakże, koszt jednorazowego pokrycia 1 m² dachu specjalistyczną farbą szacowany jest na minimum 35,0 zł/m². Przy założeniu, że zabieg taki trzeba cyklicznie powtarzać, koszty mogą być wyższe niż tradycyjne usunięcie azbestu i wykonanie nowego dachu.

Kolejnym aspektem jest obecność na terenie powiatu wodociągowych rur cementowo-azbestowych. Wymagania postępowania z takimi materiałami określa Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 13 grudnia 2010 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania wyrobów zawierających azbest oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których były lub są wykorzystywane wyroby zawierające azbest (Dz. U. z 2011 r. Nr 8 poz. 31).

Rury azbestowo-cementowe i elementy wyłączonych z użytkowania instalacji ciepłowniczych, wodociągowych, kanalizacyjnych i elektroenergetycznych podziemnych zawierających rury azbestowo-cementowe, zainstalowane przed wejściem w życie ustawy z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest (tekst jednolity Dz.U. 2004 nr 3 poz. 20), pozostawia się w ziemi bez ograniczeń czasowych pod warunkiem, że ich usytuowanie nie naraża na kontakt z azbestem przy czynnościach obsługowych użytkowanych instalacji infrastrukturalnych, w szczególności, gdy rury azbestowo-cementowe są położone poniżej użytkowanych instalacji (art. 7, ust. 1-3 Rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 13 grudnia 2010 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania wyrobów zawierających azbest oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których były lub są wykorzystywane wyroby zawierające azbest, Dz.U. z 2011 r. Nr 8 poz. 31).

W badaniach stwierdzono, że włókna azbestowe, które dostałyby się do organizmu poprzez układ pokarmowy, na skutek jego budowy oraz środowiska w nim panującego, nie są szkodliwe i są wydalane z organizmu. Z tego powodu, jak i wobec małej możliwości uwalniania się takich włókien z rur wodociągowych ich wymiana może odbywać się sukcesywnie.

Pozostawienie w ziemi rur azbestowo-cementowych wymaga oczyszczenia z wyrobów zawierających azbest miejsc usytuowania studzienek rewizyjnych i innych elementów infrastruktury, gdzie jest możliwy kontakt człowieka z wyrobami zawierającymi azbest. Ponadto, wyłączone z użytkowania instalacje lub urządzenia należy odpowiednio oznakować na stałych elementach nadpoziomowych instalacji.

Drogi utwardzone odpadami zawierającymi azbest przed wejściem w życie ustawy z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest, ale niezabezpieczone trwale przed emisją włókien azbestu, podlegają oznakowaniu na elementach pionowych na całym odcinku drogi, po każdym skrzyżowaniu z inną drogą. Drogi zabezpieczone nie podlegają oznakowaniu po potwierdzeniu braku emisji włókien azbestu z odpadów zawierających azbest wykorzystanych do utwardzenia drogi zabezpieczonej.

6.7. Działania edukacyjne i informacyjne

Obecnie dziesięć gmin powiatu prowadzi działania informacyjne i edukacyjne związane z usuwaniem wyrobów i odpadów zawierających azbest. Działania te polegają na udzielaniu informacji poprzez stronę internetową i prasę lokalną, kolportowaniu ulotek, informatorów, afiszy dotyczących tej problematyki, informowaniu mieszkańców na wiejskich zebraniach. Gmina Marki dodatkowo zorganizowała akcje informacji poprzez wysyłanie sms-ów. Gmina Ząbki rozprowadziła wśród

poradników dla właścicieli i zarządców nieruchomości „Co z tym azbestem?”. Gmina Wołomin prowadzi stronę czystywołomin.pl, gdzie wyczerpująco informuje o problematyce i postępowaniu z wyrobami zawierającymi azbest.

Informacji i edukacji nie prowadziły gminy: Dąbrówka i Jadów.

W kolejnych latach na terenie powiatu wołomińskiego będą prowadzone dalsze działania edukacyjne i informacyjne – popularyzacyjne.

Zgodnie z zapisami *Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009 – 2032*, wzory materiałów informacyjnych – logo, poradniki, filmy edukacyjne, plakaty, ulotki, itp. przygotowane zostaną przez Ministerstwo Gospodarki, a następnie przekazane powiatom i gminom do bezpłatnego wykorzystania i rozpowszechniania.

Pracownicy Starostwa Powiatowego w Wołominie, Urzędów Miast i Gmin z terenu powiatu, Radni Powiatowi i Gminni, a także sołtysi poszczególnych miejscowości będą brali udział w szkoleniach z zakresu problematyki właściwego postępowania z azbestem. Ze względu na częste zmiany w przepisach prawa, zaleca się udział w szkoleniach osób zajmujących się tematyką usuwania azbestu co najmniej raz na 2-3 lata (lub po istotnych zmianach).

Ważną rolę w komunikacji pełnić będą szkoły, ośrodki kultury, ośrodki zdrowia i parafie.

Najskuteczniejszym i najtańszym sposobem dotarcia do odbiorców jest informacja elektroniczna. Na stronie internetowej Starostwa Powiatowego oraz Urzędów Miast i Gmin opublikowane będą odpowiednie, wyodrębnione opracowania poświęcone szkodliwości i konieczności usuwania azbestu zawierające przykładowo:

- akty prawne dotyczące obowiązków postępowania z wyrobami zawierającymi azbest oraz regulujące sposób bezpiecznej ich eksploatacji, usuwania i unieszkodliwiania,
- możliwe źródła finansowania usuwania azbestu,
- informacje o zagrożeniach powodowanych przez azbest,
- informacje o działaniach gmin i powiatu podejmowanych w celu usuwania azbestu i uzyskanych efektach (tzw. dobre praktyki),
- wzory wniosków na dofinansowanie odbioru i składowanie odpadów.

Proponuje się utworzenie specjalnej zakładki tematycznej na stronie internetowej powiatu wołomińskiego oraz poszczególnych gmin, aby informacje były łatwo dostępne i zgromadzone w jednym miejscu.

Zainteresowane osoby będą miały możliwość zadania pytania drogą elektroniczną lub udostępnienie im tematycznego forum dyskusyjnego, jako platformy formułowania opinii i uwag.

Wiele informacji dotyczących spraw związanych z azbestem znajduje się na stronie internetowej Ministerstwa Gospodarki: <http://www.mg.gov.pl/Gospodarka/Azbest/> oraz portalu tematycznym <http://www.bazaazbestowa.pl>.

6.8. Plan ochrony zdrowia mieszkańców powiatu przed szkodliwością azbestu

Wyróżnia się trzy rodzaje ekspozycji na pył azbestowy:

- zawodową,
- pozazawodową,

- środowiskową.

Analizując szkodliwość azbestu i jego wpływ na organizm ludzki należy pamiętać, iż włókna azbestu są praktycznie niezniszczalne.

Chorobotwórcze działanie azbestu powstaje w wyniku wdychania włókien azbestu, zawieszonych w powietrzu. Wielkość zagrożenia zdrowia zależy od rodzaju azbestu, wielkości włókien i ich stężenia w powietrzu oraz czasu narażenia. Największe zagrożenie stanowią włókna respirabilne, tzn. występujące w trwałej postaci w powietrzu i mogące przedostawać się z wdychanym powietrzem do pęcherzyków płucnych. Mają one średnicę mniejszą od 3 μm i są dłuższe niż 5 μm , przy czym najbardziej szkodliwe są włókna o długości ok. 20 μm .

Dopóki włókna nie są uwalniane do powietrza i nie są wdychane, wyroby z udziałem azbestu nie stanowią zagrożenia dla zdrowia. W przypadku, gdy wyroby zawierające azbest są w dobrym stanie technicznym i nie są poddawane działaniom mechanicznym (np. nie są łamane lub poddane jakiegokolwiek obróbce mechanicznej, a zwłaszcza, gdy ich powierzchnia nie jest ścierana) nie stanowią zagrożenia zdrowia. W świetle dotychczasowych badań także wchłanianie azbestu drogą pokarmową nie stanowi ryzyka dla zdrowia człowieka.

Działanie azbestu może się objawić nawet po 30 latach od momentu kontaktu z pyłem azbestowym. Pierwsze objawy mogące sygnalizować chorobę to: ból w klatce piersiowej, silny kaszel, duszności. Doniesienia kliniczne i epidemiologiczne sugerują, że z azbestem może być również związane występowanie innych nowotworów: krtani, żołądka i jelit, trzustki, jajników oraz chłoniaków. Jednak zwiększenie ryzyka w tych grupach nowotworów należy postrzegać jedynie jako prawdopodobne.

W latach 2008 -2013 prowadzono krajowe badania podczas prac rozbiórkowych prowadzonych na wolnym powietrzu. Zgromadzone wyniki badań z pomiarów stężeń włókien azbestu w strefie oddychania pracowników podczas usuwania wyrobów zawierających azbest wykazują bardzo duże zróżnicowanie w zależności od miejsca prowadzenia prac i rodzaju demontowanego wyrobu. Podczas prac rozbiórkowych płyt eternitowych prowadzonych na wolnym powietrzu stężenia włókien w strefie oddychania pracowników wahały się w granicach 0,001-0,08 włókien/ cm^3 (średnia wartość w jednej serii 0,002, w drugiej 0,048 włókien/ cm^3 ; obowiązujący normatyw higieniczny wynosi 0,1 włókien/ cm^3).

Prace wykonywane wewnątrz pomieszczeń obejmują głównie usuwanie wyrobów miękkich (sznury izolacyjne, ścianki działowe). Stężenia odnotowane podczas wykonywania takich prac mieściły się w szerokim przedziale od 110 włókien / cm^3 do 120 000 włókien / cm^3 i zależne były w znacznym stopniu od sposobu wykonywania prac. Do 2015 r. powinna zostać opracowana rzetelna informacja na temat stężeń włókien azbestu w powietrzu na terenie kraju.

Dla mieszkańców powiatu wołomińskiego narażenie na działanie azbestu może wystąpić:

- przez nielegalne deponowanie odpadów azbestowych innymi odpadami (np. na "dzikich" wysypiskach),
- w wyniku uszkodzeń mechanicznych oraz korozji chemicznej i biologicznej ścian osłonowych i pokryć dachowych,
- w obiektach, pomieszczeniach wewnętrznych w wyniku użytkowania wyrobów azbestowych stosowanych jako izolacje ognioodporne, akustyczne, wentylacyjne i klimatyzacyjne, itp.

W celu minimalizacji ryzyka narażenia mieszkańców powiatu na oddziaływanie azbestu podjęte zostaną następujące działania:

- planowa inwentaryzacja i kontrola miejsc występowania wyrobów zawierających azbest, w celu określenia stopnia pilności ich usuwania,
- przestrzeganie zasad bezpiecznego postępowania podczas prowadzenia prac przy usuwaniu wyrobów azbestowych (opisanych w procedurach w załączniku nr 7),
- prowadzenie ewidencji ilości usuwanych i ich kontrolowane przemieszczanie w miejsce unieszkodliwiania,
- organizowanie cyklicznych akcji propagujących prawidłowe postępowanie z azbestem oraz informowanie o ryzyku związanym z narażeniem na azbest występujący w środowisku,
- rejestracja byłych pracowników przemysłu wyrobów azbestowo – cementowych oraz pozostałych osób, które miały kontakt z azbestem (w stopniu, który może być szkodliwy dla zdrowia) w Centralnym Rejestrze Osób Narażonych na kontakt z azbestem prowadzonym przez Zakład Epidemiologii Środowiskowej Instytutu Medycyny Pracy w Łodzi. Osoby te mają możliwość skorzystania ze szczególnych udogodnień i przywilejów w dziedzinie likwidowania skutków narażenia. Funkcjonuje również Program „Amiantus” - badania profilaktyczne pracowników byłych zakładów przetwórstwa azbestu w Polsce, którym mogą być objęci dawni pracownicy przemysłu azbestowego.

7. Harmonogram zadań

Harmonogram zadań do realizacji dotyczących usuwania azbestu oraz wyrobów zawierających azbest z terenu powiatu wołomińskiego w latach 2016 – 2032 przedstawia poniższa tabela.

Tabela 6. Harmonogram zadań do realizacji w ramach Programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu powiatu wołomińskiego do roku 2032

Lp	Nazwa zadania	Jednostka odpowiedzialna za realizację zadania	Potencjalne źródła finansowania realizacji zadania	Termin realizacji zadania lata
1.	Sukcesywne dokonywanie przeglądów technicznych obiektów	Gminy, właściciele i zarządcy obiektów budowlanych	budżety gmin środki właścicieli obiektów	2016 - 2032
2.	Gromadzenie przez Burmistrzów i Wójtów Gmin informacji o ilości, rodzaju i miejscach występowania wyrobów zawierających azbest oraz przekazywanie jej do Marszałka Województwa Mazowieckiego z wykorzystaniem dostępnego narzędzia informatycznego www.bazaazbestowa.pl	Gminy	budżety gmin	2016 - 2032
3.	Usuwanie wyrobów zawierających azbest z budynków mieszkalnych i gospodarskich, obiektów użyteczności publicznej, terenów publicznych oraz oczyszczenie terenu nieruchomości z odpadów zawierających azbest	Gminy, Powiat, właściciele nieruchomości właściciele obiektów budowlanych	środki właścicieli obiektów, prywatni inwestorzy, budżety gmin, budżet powiatu , budżet państwa, fundusze ekologiczne, kredyty, pożyczki	2016 - 2032
4.	Zintensyfikowanie kontroli "dzikich" wysypisk odpadów, gdzie znajdują się także odpady	Gminy	budżety gmin	2016 - 2032

Lp	Nazwa zadania	Jednostka odpowiedzialna za realizację zadania	Potencjalne źródła finansowania realizacji zadania	Termin realizacji zadania lata
	azbestowe			
5.	Działalność informacyjna i edukacyjna skierowana do właścicieli, zarządców i użytkowników budowli i instalacji zawierających azbest w formie: ulotek, stron www, okresowych publikacji w lokalnej prasie, cyklicznych kampanii medialnych Przeprowadzenie szkoleń lokalnych	Ministerstwo Gospodarki, Ministerstwo Środowiska, Województwo, Powiat, Gminy	budżety gmin budżet powiatu budżet centralny fundusze ekologiczne	2016 - 2032
6.	Pomoc w pozyskaniu środków finansowych na demontaż, transport i unieszkodliwianie wyrobów zawierających azbest dla: gmin i mieszkańców powiatu	Powiat Gminy	w ramach bieżącej działalności	2016 - 2032
	Stworzenie mechanizmów wsparcia dla właścicieli obiektów zawierających wyroby azbestowe w postaci dofinansowania ze środków publicznych (budżetów gmin i powiatu)	Powiat Gminy	budżety gmin budżet powiatu WFOŚiGW, kredyty, pożyczki fundusze ekologiczne	2016 - 2032
7.	Opracowanie lub aktualizacja zarządzeń lub regulaminów w sprawie warunków dofinansowania z budżetów gmin działań polegających na usunięciu i unieszkodliwieniu wyrobów zawierających azbest z budynków, budowli i instalacji	Gminy	w ramach bieżącej działalności	2016 - 2032
8.	Inspirowanie właściwych postaw obywateli w zakresie obowiązków związanych z usuwaniem wyrobów zawierających azbest	Gminy Powiat	budżety gmin budżet powiatu	2016 - 2032
9.	Współpraca z organizacjami społecznymi wspierającymi realizację <i>Programu</i>	Gminy Powiat	w ramach bieżącej działalności	2016 - 2032
10.	Współpraca z organami kontrolnymi (inspekcja sanitarna, inspekcja pracy, inspekcja nadzoru budowlanego, inspekcja ochrony środowiska)	Gmina Powiat	w ramach bieżącej działalności	2016 - 2032
11.	Monitoring i ocena realizacji <i>Programu</i>	Gminy Powiat	w ramach bieżącej działalności	2016 - 2032
12.	Aktualizacja Programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu powiatu wołomińskiego	Powiat	budżet powiatu	co 4 lata
13.	Opracowanie i aktualizacja gminnych programów usuwania azbestu	Gminy	budżety gmin	co 4 lata

8. Finansowe aspekty realizacji Programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu powiatu wołomińskiego i potencjalne źródła finansowania

8.1. Szacunkowe koszty na realizację Programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu powiatu wołomińskiego

Na ogólne koszty usuwania azbestu składają się różne elementy, wynikające z poszczególnych etapów działań, jakie należy wykonać dla bezpiecznego i zgodnego z przepisami prawnymi rozwiązania problemu. Należą do nich:

- demontaż obiektów (lub ich części), w których występują materiały zawierające azbest,
- magazynowanie powstałych odpadów w miejscu demontażu lub w punkcie zbiorczym ustalonym na czas prac w rejonie ich prowadzenia,
- transport zabezpieczonych odpadów przez odpowiednio przystosowane pojazdy posiadające atest ADR. Transport odbywa się na trasie miejsca wytworzenia – miejsca magazynowania – miejsca ostatecznego unieszkodliwiania,
- unieszkodliwianie odpadów.

Koszty wykonania wyżej wymienionych usług wyceniane są każdorazowo z uwzględnieniem:

- ilości odpadów przeznaczonych do usunięcia (im więcej odpadów, tym niższa cena jednostkowa za 1 Mg lub 1 m²),
- miejsca, w którym występują wyroby zawierające azbest (np. parter lub wyższe piętro, położenie miejscowości, skąd usuwany jest azbest, itp.),
- rodzaju wyrobów zawierających azbest (np. płyty dachowe lub tynki).

Mnogość kryteriów powoduje, że jednostkowe ceny mogą różnić się w dość szerokich granicach. Według informacji uzyskiwanych z podmiotów zajmujących się usuwaniem azbestu oraz innych jednostek administracyjnych, koszt jednostkowy usunięcia (demontaż, transport i unieszkodliwienie) azbestu wynosi obecnie od 600 do 30 000 złotych za 1 Mg, przy czym średnia cena kształtuje się na poziomie 1 500 złotych za tonę (brutto). Średnia cena za usunięcie, transport i unieszkodliwienie 1 m² wyrobów zawierających azbest wynosi 10-30 złotych. W ramach usługi oferowane są następujące czynności: demontaż lub skuwanie wyrobów, pakowanie, zabezpieczenie do transportu, transport i unieszkodliwianie (w tym koszty składowania, łącznie z opłatą za korzystanie ze środowiska opłacana marszałkowi województwa, na terenie którego znajduje się składowisko).

Istotnym składnikiem ceny są koszty składowania, z uwagi na opłaty za umieszczenie odpadów na składowisku, wnoszone na konto urzędów marszałkowskich jako opłaty za korzystanie ze środowiska. Cena przyjmowanych odpadów zawierających azbest na składowisku w Rachocinie wynosiła w 2015 r. 600 złotych za tonę (netto). Sam koszt transportu 1 Mg odpadów zawierających azbest kształtuje się na poziomie 0,15 złotych/km (w zależności od rodzaju transportu).

Stawka za transport i unieszkodliwianie odpadów na składowisku, wynegocjowana przez Powiat Wołomiński w 2015 r. wynosiła 2,7 złotych/m² (248 zł/tonę).

W większości firm można negocjować cenę, jeśli usuwana ilość odpadów jest większa od 6 - 8 Mg. W sprzyjających warunkach, w zależności od warunków lokalnych, możliwe są upusty w wysokości nawet 20 – 30%.

Poniżej przedstawiono szacunkowe koszty realizacji Programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu powiatu wołomińskiego do roku 2032. Przyjęto średnią cenę za usunięcie azbestu (demontaż, transport i unieszkodliwienie) jako 1 500 złotych za tonę (brutto).

Tabela 7. Szacunkowe nakłady na realizację Programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu powiatu wołomińskiego

Wyszczególnienie	Jedn.	Lata		
		2016-2020 Etap I	2021-2026 Etap II	2027-2032 Etap III
Usunięcie wyrobów zawierających azbest wraz z unieszkodliwieniem				
Szacunkowe, kompleksowe koszty usunięcia wyrobów zawierających azbest (demontaż, transport, unieszkodliwienie) rocznie w danym okresie	tys. zł.	16 353	19 078,5	19 078,5
W okresie 2016-2032	tys. zł.	54 510 tys. złotych		

Na terenie powiatu wołomińskiego ilość azbestu i wyrobów zawierających azbest oszacowano na 36 339,3 Mg (według stanu na dzień 31.12.2014 r. - rozdział 5.3, tabela 4) Realizacja Programu potrwa do 2032 roku, tj. 17 lat. W poszczególnych etapach koszt realizacji Programu będzie wynosił:

- etap I (lata 2016-2020): 16 353 tys. złotych,
- etap II (lata 2021 - 2026): 19 078,5 tys. złotych,
- etap III (lata 2027 - 2032): 19 078,5 tys. złotych.

Łączny koszt realizacji Programu w latach 2016 - 2032 oszacowano na 54 510 tys. złotych.

Powyższe kwoty są jedynie wstępnym szacunkiem i nie uwzględniają dodatkowych kosztów, jakie musi ponieść właściciel posesji w związku z usuwaniem azbestu (np. wykonanie nowego pokrycia dachowego, nowej elewacji – zakup materiałów, robocizna, itp.).

8.2. Możliwe źródła finansowania realizacji Programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu powiatu wołomińskiego

Finansowanie ochrony środowiska regulują przepisy ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Rozdział 4).

Zakłada się, że w latach 2016 – 2032 realizacja *Programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu powiatu wołomińskiego* będzie odbywać się przy pomocy następujących środków finansowych:

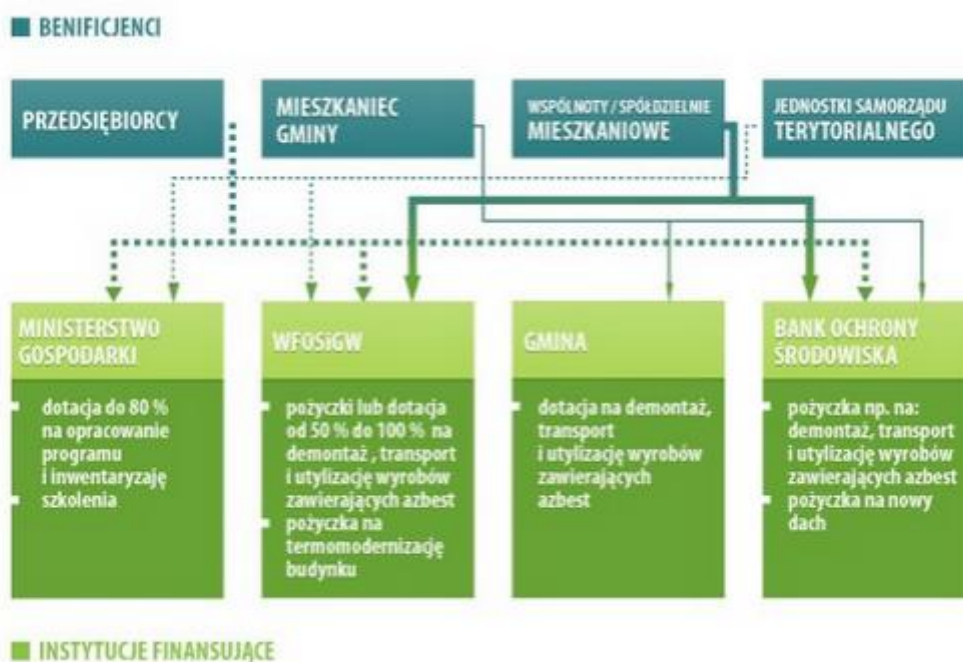
- środki własne właścicieli obiektów budowlanych,
- środki własne inwestorów,
- środki z budżetów gmin,
- środki z budżetu powiatu,
- środki z budżetu województwa,
- środki z budżetu państwa pozostające w dyspozycji Ministerstwa Gospodarki,
- środki z funduszy ekologicznych - przede wszystkim Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie,
- kredyty komercyjne (np. z Banku Ochrony Środowiska).

Od 1 stycznia 2011 r. gminy i powiaty mogą udzielać dotacji i finansować zadania ekologiczne realizowane przez osoby fizyczne. Możliwe jest finansowanie zadań ekologicznych poprzez udzielanie

dotacji celowych z budżetu gminy lub budżetu powiatu na finansowanie lub dofinansowanie kosztów inwestycji ekologicznych, w tym usuwanie pokryć dachowych zawierających azbest (ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych - tekst jednolity Dz.U. z 2013 r. Nr 0 poz. 885 i ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska - tekst jednolity Dz.U. z 2013 r. Nr o poz. 1232).

Podmiotami, które mogą ubiegać się o przyznanie dotacji są zarówno osoby fizyczne, wspólnoty mieszkaniowe, osoby prawne oraz przedsiębiorcy oraz jednostki sektora finansów publicznych będące gminnymi lub powiatowymi osobami prawnymi.

Od 21 grudnia 2010 r. gminy i powiaty mogą podejmować uchwały określające zasady udzielania dotacji celowej, a w szczególności kryteria wyboru inwestycji do finansowania lub dofinansowania oraz trybu postępowania w sprawie udzielania dotacji i sposobu jej rozliczania.

Rysunek 6. Formy wsparcia finansowego usuwania wyrobów zawierających azbest
(źródło: polskabezazbestu.pl)

Poniżej przedstawiono uwarunkowania związane z finansowaniem usuwania wyrobów i odpadów zawierających azbest, wynikające z *Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032*, przyjętego Uchwałą Nr 39/2010 Rady Ministrów z dnia 15 marca 2010 r.

Usuwanie wyrobów azbestowych z budynków jednorodzinnych i gospodarskich oraz oczyszczanie terenów nieruchomości

Gmina powinna zapewnić wywóz odpadów zawierających azbest na składowisko odpadów lub zapewnić ich dostarczenie do przewoźnego urządzenia do przetwarzania odpadów zawierających azbest. Koszt transportu i unieszkodliwiania odpadów zawierających azbest powinien zostać pokryty ze środków własnych gminy, przy udziale środków właścicieli nieruchomości, dotacji i pożyczek funduszy ochrony środowiska lub innych źródeł dostępnych dla gminy. Udział środków właścicieli nieruchomości powinien być niewielki, ze względu na fakt, że koszt nowego pokrycia dachowego czy elewacyjnego nie może być pokryty w ramach wsparcia finansowego z krajowych lub z unijnych funduszy ochrony środowiska.

Usuwanie wyrobów zawierających azbest z dużych obiektów budowlanych i oczyszczanie terenu nieruchomości

Wsparcie finansowe usuwania wyrobów zawierających azbest z dużych obiektów budowlanych powinno być koordynowane przez gminę według następujących założeń:

- Wsparcie z budżetu gminy lub funduszy ochrony środowiska powinno być przeznaczone na dofinansowanie usługi polegającej na bezpiecznym usuwaniu wyrobów zawierających azbest,
- Kosztami kwalifikowanymi dofinansowywanej usługi bezpiecznego usuwania wyrobów zawierających azbest są koszty:
 - demontażu wyrobów zawierających azbest,
 - transportu odpadów zawierających azbest,
 - złożenia odpadów zawierających azbest na właściwym składowisku lub przekazania do urządzenia przewoźnego przetwarzającego odpady zawierające azbest,
- Wsparcie nie może przekroczyć 80% całego kosztu usługi,
- Wielkość wsparcia zostanie określona jako stała kwota odniesiona do jednostki fizycznej usuwanego odpadu, którą może być np. 1 m² pokrycia dachowego lub elewacyjnego, 1 m² izolacji ściennej, 1 tona rur, 1 tona unieszkodliwionego odpadów zawierających azbest,
- Beneficjentami wsparcia są jednostki samorządu terytorialnego, które wybierają w przetargach spełniających wymagania prawa przedsiębiorców prowadzących działalność w zakresie bezpiecznego usuwania azbestu,
- Wsparcie zostanie udzielone po:
 - potwierdzeniu przez przedsiębiorcę: złożenia odpadów zawierających azbest na składowisku odpadów lub przetworzenia w urządzeniach przewoźnych, oczyszczenia terenu, na którym był prowadzony demontaż wyrobów zawierających azbest,
 - rozliczeniu kompleksowej usługi.

Niedopuszczalne jest łączenie wsparcia na usunięcie azbestu ze wsparciem na termomodernizację, jeśli jej koszt obejmuje usunięcie wyrobów azbestowych.

Usuwanie wyrobów zawierających azbest z obiektów budowlanych – połączenie z innymi działaniami (m.in. termomodernizacja, przebudowa gospodarstwa rolnego)

Istnieją możliwości pozyskiwania środków finansowych na usuwanie wyrobów zawierających azbest z obiektów budowlanych w ramach projektów i programów nie kierowanych bezpośrednio do użytkowników wyrobów azbestowych. Są to projekty związane z gospodarką odpadami, termomodernizacją obiektów budowlanych, remontami i przebudowami obiektów związanych z produkcją rolną, przebudową budynków na cele mieszkaniowe.

Usuwanie wyrobów zawierających azbest z obiektów i terenów użyteczności publicznej

Wiele obiektów i terenów użyteczności publicznej wymaga pilnego oczyszczenia z azbestu dla przywrócenia im dawnych funkcji lub zmiany sposobu użytkowania. W budżecie gminy, w miarę posiadanych możliwości mogą być zaplanowane środki finansowe na wsparcie prac przygotowawczych do oczyszczania z azbestu takich obiektów (na opracowanie niezbędnej dokumentacji technicznej i projektowej).

Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie co roku ogłasza program dofinansowania usuwania i unieszkodliwiania azbestu na terenie województwa mazowieckiego. Beneficjentem są jednostki samorządu terytorialnego, związki oraz ich jednostki podległe, pozostałe osoby prawne i osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. W 2015

roku termin naboru trwa od 2 marca do 30 października, do wyczerpania środków. Pomoc finansowa może zostać udzielona w następujących formach: pożyczek lub dotacji.

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej udziela preferencyjnych pożyczek i dotacji, ale uzupełniają je inne formy finansowania, np. dopłaty do preferencyjnych kredytów bankowych, uruchamianie ze swych środków linii kredytowych w bankach czy zaangażowanie kapitałowe w spółkach prawa handlowego. Kierownicy państwowych jednostek budżetowych mogą składać wnioski o przekazanie środków w ramach programów priorytetowych. Jednym z nich, obejmujących obszar wyrobów zawierających azbest jest: "Gospodarowanie odpadami innymi niż komunalne. Część 3) Międzynarodowe przemieszczanie odpadów".

W ramach środków budżetu państwa pozostających w dyspozycji Ministra Gospodarki realizowane jest finansowanie zadań wspierających realizację Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu w latach 2009-2032. Dotyczy to szczególnie zadań:

- działania edukacyjno - informacyjne,
- wsparcie prac przygotowawczych dla oczyszczania z azbestu publicznych terenów i obiektów budowlanych (dokumentacje),
- wsparcie opracowania gminnych, powiatowych i wojewódzkich programów usuwania wyrobów zawierających azbest,
- wsparcie szkoleń lokalnych.

W poszczególnych gminach powiatu wołomińskiego wydane zostały zarządzenia (lub uchwalone regulaminy), w którym określone zostały zasady uzyskania finansowej pomocy udzielanej z budżetu gminy na usuwanie i unieszkodliwianie wyrobów oraz odpadów zawierających azbest.

Formy i warunki aktualnie obowiązujących w gminach dotacji przedstawione zostały w rozdziale 5.6.

9. Organizacja zarządzania Programem usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu powiatu wołomińskiego

Usuwanie azbestu leży w kompetencji i obowiązkach wielu jednostek i podmiotów, na różnych szczeblach administracji, a także jest w gestii właścicieli obiektów budowlanych. Dlatego organizacja zarządzania *Programem usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu powiatu wołomińskiego* opiera się przede wszystkim na koordynacji działań podejmowanych przez poszczególne podmioty i jednostki, które biorą udział w realizacji zadań i są za nie odpowiedzialne.

Zgodnie z Programem Oczyszczania Kraju z Azbestu działania związane z usuwaniem wyrobów azbestowych realizowane powinny być na trzech poziomach:

- centralnym,
- wojewódzkim,
- lokalnym.

Na poziomie lokalnym (powiat i gminy) zadania związane z usuwaniem wyrobów azbestowych powinny być realizowane przez istniejące struktury samorządu terytorialnego (ewentualnie przy współpracy z organizacjami społecznymi).

Obowiązki samorządu powiatowego wynikające z POKzA w zakresie realizacji działań związanych z usuwaniem wyrobów azbestowych są następujące:

- Inwentaryzacja wyrobów zawierających azbest, z wykorzystaniem Elektronicznego Systemu Informacji Przestrzennej monitoringu procesu usuwania wyrobów zawierających azbest (wojewódzka baza danych o wyrobach i odpadach zawierających azbest WBDA).
- Aktualizacja inwentaryzacji wyrobów azbestowych, z wykorzystaniem Elektronicznego Systemu Informacji Przestrzennej monitoringu procesu usuwania wyrobów zawierających azbest (wojewódzka baza danych o wyrobach i odpadach zawierających azbest WBDA).
- Opracowanie i późniejsza aktualizacja programu usuwania azbestu.
- Organizowanie akcji demontażu, oczyszczenia nieruchomości i wywozu odpadów zawierających azbest z terenu gminy, powiatu na składowisko odpadów.
- Usuwanie wyrobów zawierających azbest z budynków mieszkalnych i gospodarczych lub oczyszczenie terenu nieruchomości z odpadów zawierających azbest.
- Usuwanie wyrobów zawierających azbest z obiektów użyteczności publicznej, terenów publicznych będących w gestii powiatu.

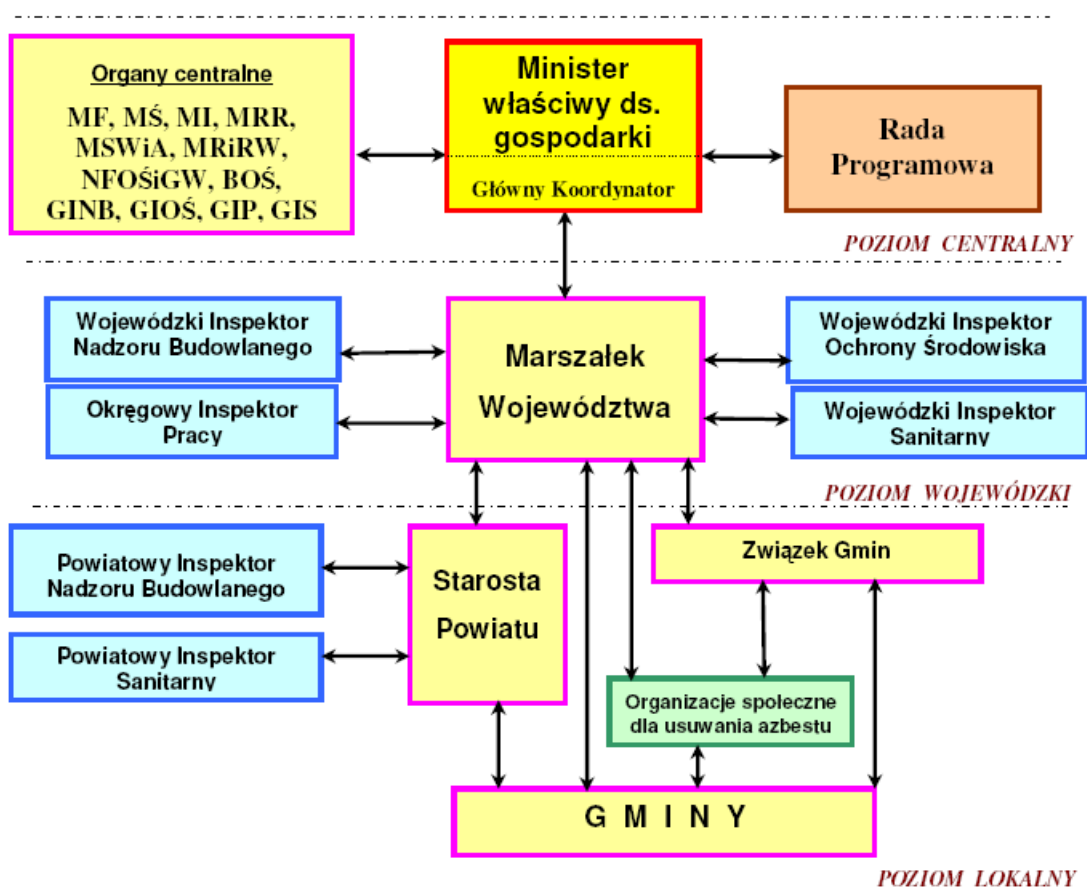
Obowiązki samorządu gminnego wynikające z POKzA w zakresie realizacji działań związanych z usuwaniem wyrobów azbestowych są następujące:

- Inwentaryzacja wyrobów zawierających azbest, z wykorzystaniem Elektronicznego Systemu Informacji Przestrzennej monitoringu procesu usuwania wyrobów zawierających azbest (wojewódzka baza danych o wyrobach i odpadach zawierających azbest WBDA).
- Aktualizacja inwentaryzacji wyrobów azbestowych, z wykorzystaniem Elektronicznego Systemu Informacji Przestrzennej monitoringu procesu usuwania wyrobów zawierających azbest (wojewódzka baza danych o wyrobach i odpadach zawierających azbest WBDA).
- Współpraca z marszałkiem województwa w zakresie inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest oraz opracowywania programów usuwania wyrobów zawierających azbest, w szczególności w zakresie lokalizacji składowisk odpadów zawierających azbest.
- Gromadzenie przez wójta informacji o ilości, rodzaju i miejscach występowania wyrobów azbestowych oraz coroczne przekazywanie pozyskanych informacji marszałkowi województwa z wykorzystaniem dostępnego narzędzia informatycznego - www.bazaazbestowa.gov.pl.
- Opracowanie i późniejsza aktualizacja programu usuwania azbestu.
- Przeprowadzenie szkoleń lokalnych w zakresie usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu nieruchomości bez korzystania z usług wyspecjalizowanych firm.
- Organizowanie usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu nieruchomości przy wykorzystaniu pozyskanych na ten cel środków krajowych lub unijnych, z uwzględnieniem zasad zawartych w programie.
- Zorganizowanie akcji wywozu odpadów zawierających azbest z terenu gminy na składowisko odpadów.
- Inspirowanie właściwej postawy obywateli w zakresie obowiązków związanych z usuwaniem wyrobów zawierających azbest.
- Współpraca z mediami w celu propagowania odpowiednich inicjatyw społecznych oraz rozpowszechniania informacji dotyczących zagrożeń powodowanych przez azbest.
- Współpraca z organizacjami społecznymi wspierającymi realizację programu.
- Współpraca z organami kontrolnymi (inspekcja sanitarna, inspekcja pracy, inspekcja nadzoru budowlanego, inspekcja ochrony środowiska).

Dla osiągnięcia celów Programu niezbędne jest współdziałanie administracji z partnerami społecznymi, między innymi:

- organizacjami pozarządowymi, np. stowarzyszeniami, fundacjami zrzeszającymi i reprezentującymi osoby fizyczne i prawne, deklarującymi oczyszczenie z azbestu konkretnego obszaru i przedstawiającymi stosowny program działania,
- stowarzyszeniami i związkami gmin podejmującymi współdziałanie dla oczyszczenia terytorium tych gmin z azbestu przy zapewnieniu efektywnej współpracy z mieszkańcami,
- stowarzyszeniami przedsiębiorców reprezentujących firmy wykonujące prace w kontakcie z azbestem, zapewniającymi wysoką jakość świadczonych usług.

Schemat ilustrujący współpracę organów administracji rządowej, samorządu terytorialnego, jednostek inspekcyjnych i organizacji pozarządowych.

Rysunek 7. Schemat współpracy organów administracji publicznej.
Źródło: Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009 – 2032

10. Monitoring realizacji Programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu powiatu wołomińskiego

Monitoring realizacji *Programu usuwania wyrobów zawierających azbest* organizuje i prowadzi Starosta Wołomiński.

Monitoring realizacji zadań związanych z Programem opierać się będzie na gromadzeniu, przetwarzaniu i rozpowszechnianiu następujących informacji:

- o ilości usuniętych wyrobów zawierających azbest oraz wytworzonych odpadach niebezpiecznych zawierających azbest,
- o ilości unieszkodliwionych odpadów zawierających azbest,
- o lokalizacji istniejących i planowanych składowisk odpadów zawierających azbest i ich pojemności oraz stopniu wykorzystania,
- o przedsiębiorstwach posiadających uprawnienia do bezpiecznego usuwania azbestu,
- o podejmowanych przez jednostki samorządu terytorialnego inicjatyw w zakresie usuwania wyrobów zawierających azbest,
- o usytuowaniu miejsc o wysokim stężeniu włókien azbestu w powietrzu,
- o zmianach legislacyjnych dotyczących problematyki azbestowej.

Monitoring Planu będzie prowadzony w oparciu o bazę danych wyrobów i odpadów zawierających azbest zamieszczoną na stronie www.bazaazbestowa.gov.pl, przygotowaną i prowadzoną na zlecenie Ministerstwa Gospodarki. Ponadto, Marszałek Województwa prowadzi rejestr wyrobów zawierających azbest, na podstawie rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 20 grudnia 2012 r. w sprawie sposobu prowadzenia przez marszałka województwa rejestru wyrobów zawierających azbest (Dz.U. z 2013 r. poz. 25).

Monitoring powinien być prowadzony systematycznie przez cały okres realizacji Programu.

Do monitorowania stopnia realizacji *Programu* przyjęto następujące wskaźniki:

Tabela 8. Wskaźniki monitorowania wdrażania *Programu*

Lp.	Wskaźnik	Jednostka
1.	Ilość obiektów, urządzeń i instalacji lub obiektów, w których zlokalizowane są wyroby zawierające azbest	sztuk
2.	Ilość obiektów, urządzeń i instalacji lub obiektów, z których usunięto wyroby zawierające azbest w danym roku	sztuk
3.	Ilość usuniętych wyrobów zawierających azbest w danym roku sprawozdawczym	m ² /rok Mg/rok
4.	Ilość składowanych odpadów zawierających azbest	Mg/rok
5.	Stopień usunięcia wyrobów zawierających azbest (ilość wyrobów usuniętych/ilość wyrobów zinwentaryzowanych w stosunku do 2014 roku)	%
6.	Ilość wniosków zgłoszonych przez mieszkańców chcących usunąć posiadane wyroby zawierające azbest	sztuk
7.	Nakłady finansowe poniesione na realizację Programu ze wszystkich środków	złoty
8.	Nakłady finansowe poniesione na realizację Programu ze środków powiatu	złoty
9.	Nakłady finansowe poniesione na realizację Programu ze środków gmin	złoty
10.	Liczba gmin korzystająca z wojewódzkiej bazy danych wyrobów i odpadów zawierających azbest (WBDA)	sztuk

Załącznik nr 1 - Wzór „Informacji o wyrobach zawierających azbest i miejscu ich wykorzystania

INFORMACJA O WYROBACH ZAWIERAJĄCYCH AZBEST¹⁾

(na podstawie załącznika nr 3 do rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 13 grudnia 2010 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania wyrobów zawierających azbest oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których były lub są wykorzystywane wyroby zawierające azbest /Dz. U. z 2011r. Nr 8, poz. 31/)

1. Nazwa miejsca/urządzenia/instalacji, adres²⁾:
2. Wykorzystujący wyroby zawierające azbest – imię i nazwisko lub nazwa i adres:
3. Rodzaj zabudowy³⁾:
4. Numer działki ewidencyjnej⁴⁾:
5. Numer obrębu ewidencyjnego⁴⁾:
6. Nazwa, rodzaj wyrobu⁵⁾:
7. Ilość posiadanych wyrobów⁶⁾
8. Stopień pilności⁷⁾
9. Zaznaczenie miejsca występowania wyrobów⁸⁾:
 - a) nazwa i numer dokumentu:
 - b) data ostatniej aktualizacji:
10. Przewidywany termin usunięcia wyrobów:
11. Ilość usuniętych wyrobów zawierających azbest przekazanych do unieszkodliwienia⁶⁾:

(podpis)

Data

Objaśnienia:

- 1) Za wyrób zawierający azbest uważa się każdy wyrób zawierający wagowo 0,1% lub więcej azbestu.
- 2) Adres faktycznego miejsca występowania azbestu należy uzupełnić w następującym formacie: województwo, powiat, gmina, miejscowość, ulica, numer nieruchomości.
- 3) Należy podać rodzaj zabudowy: budynek mieszkalny, budynek gospodarczy, budynek przemysłowy, budynek mieszkalno-gospodarczy, inny.
- 4) Należy podać numer działki ewidencyjnej i numer obrębu ewidencyjnego faktycznego miejsca występowania azbestu.
- 5) Przy określaniu rodzaju wyrobu zawierającego azbest należy stosować następującą klasyfikację:
 - płyty azbestowo-cementowe płaskie stosowane w budownictwie,
 - płyty faliste azbestowo-cementowe stosowane w budownictwie,
 - rury i złącza azbestowo-cementowe,
 - rury i złącza azbestowo-cementowe pozostawione w ziemi,
 - izolacje natryskowe środkami zawierającymi w swoim składzie azbest,
 - wyroby cierne azbestowo-kauczukowe,
 - przędza specjalna, w tym włókna azbestowe obrobione,
 - szczeliwa azbestowe,
 - taśmy tkane i plecione, sznury i sznurki,
 - wyroby azbestowo-kauczukowe, z wyjątkiem wyrobów ciernych,
 - papier, tektura,

- drogi zabezpieczone (drogi utwardzone odpadami zawierającymi azbest przed wejściem w życie ustawy z dnia 19 czerwca 1997r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest, po trwałym zabezpieczeniu przed emisją włókien azbestu),
 - drogi utwardzone odpadami zawierającymi azbest przed wejściem w życie ustawy z dnia 19 czerwca 1997r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest, ale niezabezpieczone trwale przed emisją włókien azbestu,
 - inne wyroby zawierające azbest, oddzielnie niewymienione, w tym papier i tektura; podać jakie.
- 6) Ilość wyrobów zawierających azbest należy podać w jednostkach właściwych dla danego wyrobu (kg, m², m³, m.b., km).
- 7) Według „Oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest” określonej w załączniku do rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz.U. Nr 71, poz. 649 oraz z 2010r. Nr 162, poz. 1089)
- 8) Nie dotyczy osób fizycznych niebędących przedsiębiorcami. Należy podać nazwę i numer dokumentu oraz datę jego ostatniej aktualizacji, w którym zostały oznaczone miejsca występowania wyrobów zawierających azbest, w szczególności planu sytuacyjnego terenu instalacji lub urządzenia zawierającego azbest, dokumentacji technicznej.

Załącznik nr 2 - Wzór „Oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest”

(na podstawie załącznika nr 5 do rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 5 sierpnia 2010 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest /Dz. U. z 2010r. Nr 162 poz. 1089/)

OCENA stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest

- Nazwa miejsca/obiektu/urządzenia budowlanego/instalacji przemysłowej:
- Adres miejsca/obiektu/urządzenia budowlanego/instalacji przemysłowej:
- Rodzaj zabudowy¹⁾:
- Numer działki ewidencyjnej²⁾:
- Numer obrębu ewidencyjnego²⁾:
- Nazwa, rodzaj wyrobu³⁾:
- Ilość wyrobów⁴⁾:
- Data sporządzenia poprzedniej oceny⁵⁾:

Grupa/ nr	Rodzaj i stan wyrobu	Punkty	Ocena
I	Sposób zastosowania azbestu		
1	Powierzchnia pokryta masą natryskową z azbestem (torkret)	30	
2	Tynk zawierający azbest	30	
3	Lekkie płyty izolacyjne z azbestem (ciężar obj. < 1 000 kg/m ³)	25	
4	Pozostałe wyroby z azbestem (np. pokrycia dachowe, elewacyjne)	10	
II	Struktura powierzchni wyrobu z azbestem		
5	Duże uszkodzenia powierzchni, naruszona struktura włókien	60	
6	Niewielkie uszkodzenia powierzchni (rysy, odpryski, załamania), naruszona struktura włókien	30	
7	Ścisła struktura włókien przy braku warstwy zabezpieczającej lub jej dużych ubytkach	15	
8	Warstwa zabezpieczająca bez uszkodzeń	0	
III	Możliwość uszkodzenia powierzchni wyrobu z azbestem		
9	Wyrób jest przedmiotem jakichś prac	30	
10	Wyrób bezpośrednio dostępny (do wysokości 2 m)	15	
11	Wyrób narażony na uszkodzenia mechaniczne	10	
12	Wyrób narażony na wstrząsy i drgania lub czynniki atmosferyczne	10	

Grupa/ nr	Rodzaj i stan wyrobu	Punkty	Ocena
13	Wyrób nie jest narażony na wpływy zewnętrzne	0	
IV	Miejsce usytuowania wyrobu w stosunku do pomieszczeń użytkowych		
14	Bezpośrednio w pomieszczeniu	30	
15	Za zawieszonym, nieszczelnym sufitem lub innym pokryciem	25	
16	W systemie wywietrzania pomieszczenia (kanały wentylacyjne)	25	
17	Na zewnątrz obiektu (np. tynk)	20	
18	Elementy obiektu (np. osłony balkonowe, filarki międzyokienne)	10	
19	Za zawieszonym szczelnym sufitem lub innym pokryciem, ponad pyłoszczelną powierzchnią lub poza szczelnym kanałem wentylacyjnym	5	
20	Bez kontaktu z pomieszczeniem (np. na dachu odizolowanym od pomieszczeń mieszkalnych)	0	
V	Wykorzystanie miejsca/obiektu/urządzenia budowlanego/instalacji przemysłowej		
21	Regularne przez dzieci, młodzież lub sportowców	40	
22	Stałe lub częste (np. zamieszkanie, miejsce pracy)	30	
23	Czasowe (np. domki rekreacyjne)	15	
24	Rzadkie (np. strychy, piwnice, komórki)	5	
25	Nieużytkowane (np. opuszczone zabudowania mieszkalne lub gospodarskie, wyłączone z użytkowania obiekty, urządzenia lub instalacje)	0	
SUMA PUNKTÓW OCENY			
STOPIEŃ PILNOŚCI			

UWAGA: W każdej z pięciu grup arkusza należy wskazać co najmniej jedną pozycję. Jeśli w grupie zostanie wskazana więcej niż jedna pozycja, sumując punkty z poszczególnych grup, należy uwzględnić tylko pozycję o najwyższej punktacji w danej grupie. Sumaryczna liczba punktów pozwala określić stopień pilności:

Stopień pilności I od 120 punktów

wymagane pilnie usunięcie (wymiana na wyrób bezazbestowy) lub zabezpieczenie

Stopień pilności II od 95 do 115 punktów

wymagana ponowna ocena w terminie do 1 roku

Stopień pilności III do 90 punktów

wymagana ponowna ocena w terminie do 5 lat

.....
Oceniający
(nazwisko i imię)

.....
Właściciel/Zarządca
(podpis)

.....
(miejscowość, data)

.....
(adres lub pieczęć z adresem)

Objaśnienia:

- 1) Należy podać rodzaj zabudowy: budynek mieszkalny, budynek gospodarczy, budynek przemysłowy, inny.
- 2) Należy podać numer obrębu ewidencyjnego i numer działki ewidencyjnej faktycznego miejsca występowania azbestu.
- 3) Przy określaniu rodzaju wyrobu zawierającego azbest należy stosować następującą klasyfikację:
 - płyty azbestowo-cementowe płaskie stosowane w budownictwie,
 - płyty faliste azbestowo-cementowe dla budownictwa,
 - rury i złącza azbestowo-cementowe,
 - izolacje natryskowe środkami zawierającymi w swoim składzie azbest,
 - wyroby cierne azbestowo-kauczukowe,
 - przędza specjalna, w tym włókna azbestowe obrobione,
 - szczeliwa azbestowe,
 - taśmy tkane i plecione, sznury i sznurki,
 - wyroby azbestowo-kauczukowe, z wyjątkiem wyrobów ciernych,
 - papier, tektura,
 - inne wyroby zawierające azbest, oddzielnie niewymienione, w tym papier i tektura, podać jakie.
- 4) Ilość wyrobów azbestowych podana w jednostkach masy (Mg) oraz w jednostkach właściwych dla danego wyrobu (m², m³, mb).
- 5) Należy podać datę przeprowadzenia poprzedniej oceny; jeśli jest to pierwsza ocena, należy wpisać "pierwsza ocena".

Załącznik nr 3 - Wzór „Zgłoszenia zamiaru wykonywania robót budowlanych nie wymagających pozwolenia na budowę”

.....
(miejscowość i data)

Nazwisko i imię.....

Adres.....

Telefon.....

STAROSTA
ADRES STAROSTWA

Z G Ł O S Z E N I E

zamiaru wykonania robót budowlanych nie wymagających pozwolenia na budowę

Zgodnie z art. 30 ust. 1 ustawy z dnia 07 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (tekst jednolity Dz. U. z 2013 r. Nr 0 poz. 1409 ze zmianami), zgłaszam zamiar budowy (wykonania robót budowlanych polegających na)

wymiana pokrycia dachowego z falistych płyt azbestowo-cementowych na blacho-dachówkę
na działce o nr geodezyjnym.....,

obręb..... w miejscowości.....,
gmina.

na które zgodnie z art. 29 w/w ustawy nie jest wymagane pozwolenie.

Zakres wykonywania robót obejmuje

.....
(określić rodzaj, zakres i sposób wykonywania robót)

.....
Do w/w robót budowlanych przystępuję dnia

.....
(termin rozpoczęcia)

.....
(podpis inwestora lub osoby przez niego upoważnionej)

Do zgłoszenia dołączam :

1. oświadczenie o posiadanym prawie do dysponowania nieruchomością na cele budowlane
2. szkic usytuowania obiektu budowlanego
3. pozwolenia , uzgodnienia i opinie wymagane odrębnymi przepisami

Spis tabel

TABELA 1. KLASYFIKACJA ODPADÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST	6
TABELA 2. STOPIEŃ REALIZACJI ZADAŃ ZWIĄZANYCH Z USUWANIEM AZBESTU NA TERENIE POSZCZEGÓLNYCH GMIN POWIATU WOŁOMIŃSKIEGO (STAN NA DZIEŃ 25.05.2015 R.).....	11
TABELA 3. ILOŚCI WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST NA TERENIE GMIN POWIATU WEDŁUG STANU NA DZIEŃ 31.12.2014 R.	13
TABELA 4. ILOŚĆ WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST WYMAGAJĄCYCH USUNIĘCIA NA TERENIE	18
TABELA 5. HARMONOGRAM ZADAŃ DO REALIZACJI W RAMACH <i>PROGRAMU USUWANIA WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST Z TERENU POWIATU WOŁOMIŃSKIEGO DO ROKU 2032</i>	27
TABELA 6. SZACUNKOWE NAKŁADY NA REALIZACJE PROGRAMU USUWANIA WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST Z TERENU POWIATU WOŁOMIŃSKIEGO	30
TABELA 7. WSKAŹNIKI MONITOROWANIA WDRAŻANIA <i>PROGRAMU</i>	36

Spis rysunków

RYSUNEK 1. AZBEST I JEGO WŁÓKNA (ŹRÓDŁO: WIKIPEDIA.PL).....	5
RYSUNEK 2. DŁUGOWŁÓKNISTY AZBEST CHRZOTYLOWY PRAKTYCZNIE NIE ZAWIERAJĄCY ZANIECZYSZCZEŃ (A), CHRZOTYLOWY AZBEST KRÓTKOWŁÓKNISTY ZANIECZYSZCZONY TALKIEM (B) I AZBEST AMOZYTOWY (C). ŹRÓDŁO: WWW.MG.GOV.PL	6
RYSUNEK 3. PŁYTY AZBESTOWE PŁASKIE TYPU "KARO"	8
RYSUNEK 4. PŁYTY FALISTE AZBESTOWO-CEMENTOWE	8
RYSUNEK 6. POWIAT WOŁOMIŃSKI (ŹRÓDŁO: GOOGLE MAPS).....	10
RYSUNEK 10. FORMY WSPARCIA FINANSOWEGO USUWANIA WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST (ŹRÓDŁO: POLSKABEZAZBESTU.PL)	31
RYSUNEK 11. SCHEMAT WSPÓŁPRACY ORGANÓW ADMINISTRACJI PUBLICZNEJ. ŹRÓDŁO: PROGRAM OCZYSZCZANIA KRAJU Z AZBESTU NA LATA 2009 – 2032	35